

UNIVERSITATEA ALEXANDRU IOAN CUZA IAȘI

TEZĂ DE DOCTORAT

STUDIU COMPARATIV ASUPRA DREPTURILOR PERSONALITĂȚII

- rezumatul în limba română -

Conducător de doctorat:

Prof.univ.dr.Valeriu M.Ciucă

Student doctorand:

Camelia Poghirc căs. Mihăilă

Iași

2022

CUPRINS

1. Introducere.....	3
2. Prolegomene.....	3
3. Capitolul I. Considerații introductive privind teoria drepturilor personalității în dreptul privat comparat.....	4
4. Capitolul II. Aspecte de drept comparat.....	9
4.1. Partea I. Obiectul drepturilor personalității în sistemul francez.....	9
4.2. Partea a II-a. Obiectul drepturilor personalității în sistemul spaniol.....	14
5. Capitolul III. Obiectul drepturilor personalității în sistemul românesc.....	23
6. Concluziile finale ale lucrării.....	33
7. Bibliografie.....	35

1. Introducere

Această teză de doctorat își propune să analizeze, dintr-o perspectivă de drept comparat, obiectul drepturilor personalității în trei sisteme juridice: sistemul românesc, sistemul francez și sistemul spaniol.

Teza de doctorat este împărțită în trei capitole precedate de prolegomene. Capitolul I analizează teoriile conceptului de drepturi ale personalității în dreptul privat comparat. Capitolul II examinează obiectul drepturilor personalității în dreptul comparat și este împărțit în două părți care tratează sistemele de drept francez și spaniol. Capitolul III examinează obiectul drepturilor personalității în sistemul românesc, cu referire comparativă la cele două sisteme de drept, francez și spaniol, analizate în capitolul anterior. Concluziile finale care încheie lucrarea se referă la așa-numitele „noi drepturi ale personalității”, deja discutate în lucrare, precum și la unele aspecte etico-juridice referitoare la noțiunea de „personalitate electronică”.

2. Prolegomene

Prolegomenele acestei teze de doctorat prezintă, în trei părți, câteva aspecte filosofice și istorice, cu referiri la mitologiile antice, despre rădăcinile umanității și conceptul de persoană.

Prima parte a prolegomenelor se referă la rădăcinile, mistica și istoria creării umanității. Culturile antice, tradiția iudeo-creștină sau cultura mexicană ne arată că întrebările privind originea omului, destinul, suferința, răul, moartea... sunt întrebări inerente fiecărei ființe umane și fiecărui popor. În acest capitol, aceste întrebări și răspunsurile lor vor fi abordate din perspectiva gândirii filosofice și științifice occidentale, ținând cont de influența configurației Europei și Americii, dar și a întregii lumi, mai ales în aceste ultime secole.

A doua parte a prolegomenelor examinează, din perspectivă istorică și filosofică, conceptul și terminologia noțiunii de „persoană”, în ordine cronologică, din Antichitate până în Contemporaneitate.

Noțiunea de „persona”, „personnalite” sau „personlichkeit” a apărut în lumea juridică în două perioade istorice diferite și în două forme diferite, mai întâi în „Instituțiile lui Gaius” în secolul al II-lea î.Hr., care mai târziu a inspirat „Instituțiile” lui Iustinian din secolul al VI-lea î.Hr. Cartea I din „Instituțiile” lui Iustinian a dezvoltat noțiunea și înțelegerea conceptului de *persoană naturală* ca subiect de drept, dar și capacitatea legală și statutul social ale acesteia în relațiile interpersonale, cum ar fi căsătoria, filiația, adopția ori tutela. Așadar, o mare parte dintre Codurile civile ale secolului al XIX-lea au preluat acest concept convențional drept model pentru propriile reglementări private, iar sistemul de drept francez și cel german împărtășesc acest patrimoniu comun.

Un alt concept care definește „persona” a fost dezvoltat de către filosofia Iluminismului, precum și de către teoriile doctrinare ale dreptului natural în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea. Ideea de demnitate umană privită ca trăsătură caracteristică primordială a *persoanei* recunoscută fiecărui individ în parte, precum și conceptul de drepturi ale omului *innăscute*, reprezintă creații ideologice ale eticii creștine și a dreptului canonic dezvoltată prin intermediul lucrărilor juriștilor Hugo Grotius, Christian Thomasius și Samuel von Pufendorf și a altora asemenea.¹

Cea de-a treia parte a prolegomenelor examinează percepția modernă a personalității și necesitatea de a o proteja. În contextul în care medicina a suferit schimbări considerabile în ultimii ani, putem spune că astăzi viața poate fi transmisă într-un mod diferit de cel natural, calitatea vieții poate fi evaluată înainte de naștere prin diagnostic prenatal sau preimplantare, viața poate fi salvată prin transplanturi prenatale sau transformată prin modificări genetice, supraviețuirea poate fi asigurată în mod artificial, iar destinul nostru biologic, identitatea și secretul genomului uman pot fi descoperite în adevăratul lor sens.

Astăzi, omul deține puterea tehnică de a interveni și modifica genomul uman și, pe cale de consecință, de a contribui la modificări esențiale ale propriei specii. Legislația bioetică care își propune să gestioneze această putere enunță mai degrabă un principiu religios și filosofic decât un imperativ juridic: „nimeni nu poate face rău speciei umane”, urmat de trei interdicții care condamnă practicile eugenice, clonarea reproductivă și modificarea genetică, „care ar putea conduce la conceperea de ființe hibride, așa numiții monștri mitologici sau medievali”.²

3. Capitolul I. Considerații introductive privind teoria drepturilor personalității în dreptul privat comparat

Primul capitol al tezei de doctorat analizează teoriile drepturilor personalității dintr-o perspectivă multidisciplinară, dar și din perspectiva sistemului românesc și a dreptului comparat, cu referire la sistemele juridice francez și spaniol.

Prima secțiune a acestui capitol analizează perspectivele multidisciplinare din care este cercetată și înțeleasă persoana umană în raport cu: personalitatea juridică; bioetica teologică și creștină; viziunea psihologică și filosofică asupra personalității umane; individul și societatea.

Sub impactul darwinismului, mai demult, al etologiei superficial pricepute, mai recent, unii gânditori dau prioritate biologicului, prin analogii și apropieri forțate. Sigur, individul-animal nu are nici inițiativă în turmă, nici independență față de specia sa înafara a ceea ce este instinctiv

---

¹ Gert Brüggeheimer, Aurelia Colombi Ciacchi, Patrick O'Callaghan (editori), *Personality Rights in European Tort Law*, Editura Cambridge University Press 2010, p.7.

² Philippe Malaurie, Laurent Aynes, *Les personnes. Les incapacites*, Editura Defrenois, Paris, 2007, p.10.

predeterminat – deși urcând spre om s-ar putea ghici unele contururi a ceea ce va avea el – pe când *zoon-politikon* ca individ este ceea ce este în mediul social, numai că are conștiință de sine și de altul, conștiința posibilităților sale de a refuza, de a critica, de a opta între alternative, de a decide, izvorâte din experiența învățată de la ceilalți, anteriori și contemporani. Animalul-persoană este produsul antropomorfizării, fără relevanță dincolo de mit.³

Problema principală care s-a pus de-a lungul timpului de către un șir lung de mari gânditori moderni, de la Hobbes și Locke până la fondatorii americani și care s-a dovedit a fi dezamăgitoare, a fost susținerea faptului că ființele umane au drepturi și libertăți care trebuie respectate în mod egal, fără a se preciza foarte clar care este fundamentul acestei susțineri. Această reticență deliberată în ceea ce privește fundamentul și conținutul conceptului de demnitate umană a folosit democrației liberale deoarece a încurajat și susținut libertatea, egalitatea și toleranța, menținând un climat de pace. În ceea ce privește domeniul eticii medicale, principiul liberal al respectului pentru ființa umană, pentru persoană, a fost util în soluționarea problemelor de natură etică.⁴

Professor Roger Nerson wrote in 1963 that "laws are made for people, and therefore all legal rules can be regarded as following closely or remotely the personality of man". Nerson also points out that the notion of personality rights is a recent one, although a number of rights inherent in human personality already exist. French courts have never hesitated to recognise the existence of such rights, but it was only in the 20th century, and especially at the beginning of the 21st century, that these personality rights were systematised with the help of legal doctrine.

Profesorul Roger Nerson scria în 1963 că „legile sunt făcute pentru oameni și, prin urmare, toate normele juridice pot fi considerate ca urmând îndeaproape sau la distanță personalitatea omului”. Tot Nerson subliniază faptul că noțiunea de drepturi ale personalității este una recentă, deși există deja o serie de drepturi inerente personalității umane. Instanțele de judecată franceze nu au ezitat niciodată să recunoască existența unor astfel de drepturi, însă abia în sec. al XX-lea, dar mai ales la debutul sec. al XXI-lea, s-au sistematizat aceste drepturi ale personalității cu ajutorul doctrinei.

Este adevărat că, din punct de vedere istoric, problema protecției persoanei umane a fost pusă în termeni de drept public, prin intermediul drepturilor omului, înainte de a fi extinsă la dreptul privat. Prin urmare, am putea spune că drepturile personalității au fost descoperite prin transpunerea teoriei drepturilor omului în dreptul civil.

De la teoriile lui R. Nerson în studiile sale dedicate teoriei drepturilor personalității, se deduc și numeroase întrebări la care ar trebui să răspundă studiile dedicate drepturilor

---

³ Gabriel Popescu, Gheorghe Mihai, *Introducere în teoria drepturilor personalității*, Editura Academiei Române, București, 1992, p.42.

⁴ Adam Schulman, *Human Dignity and Bioethics- Essays commissioned by the President's Council on Bioethics*, Government Printing Office, Washington, 2008, pp.15-17.

personalității: cum vede legea persoana umană sau, mai degrabă, cum apare persoana în lege? Cu alte cuvinte, chestionăm care ar fi statutul subiectului de drept?⁵

Având în vedere diversitatea concepțiilor antropologice, modelul personalist extrage cele mai importante elemente din patrimoniul gândirii antropologice și etice despre viață și sănătate, dezvoltat de-a lungul secolelor în Occidentul creștin, din elementele dezvoltate de marii filozofi ai Greciei antice, și oferă o justificare solidă a principiilor etice: viața fizică este o valoare fundamentală, o condiție pentru orice altă valoare; respectul pentru demnitatea umană și principiul libertății-responsabilității.⁶

A doua secțiune a acestui capitol oferă o analiză comparativă între drepturile personalității și drepturile omului, tratând separat teoria drepturilor omului și teoria drepturilor personalității.

Teoria drepturilor omului permite protejarea persoanelor împotriva arbitrariului autorității publice, deci este o noțiune de drept public. În schimb teoria drepturilor personalității asigură protecția persoanei față de ceilalți membri ai societății, este deci o noțiune de drept privat. În anumite cazuri, cele două noțiuni se întrepătrund întrucât lipsa de acțiune a statului în cazul încălcărilor produse de alte entități decât cele investite cu autoritate publică constituie o încălcare în sensul Convenției Europene a Drepturilor Omului. Pentru a nu crea confuzie, trebuie precizat că drepturile personalității privesc doar persoana, respectiv se referă la libertate și la integritate fizică și morală.⁷

Această secțiune se încheie cu o analiză a persoanei în raport cu personalitatea. Noțiunile de persoană și personalitate se referă la același individ uman, dar sub aspecte diferite. În orice caz, nu persoana este făuritoare de valori, ci personalitatea, adică individul luat ca întreg, capabil să zămislească epistemic, pragmatic și axiologic; persoana individuală are și se bucură de ceea ce are, și anume drepturi și obligații morale, juridice, economice, pe când personalitatea este într-o lume cognafectivă și acțională. Dacă *personalitatea juridică* este o valoare care rezidă într-o relație dintre individualitatea umană ca obiect și societatea etatică-subiect, *persoana fizică* reprezintă individul care primește avutul ca ansamblu de norme al cărui conținut axiologic se referă la ceea ce trebuie să fie astfel prin manifestările sale ca individ, să se comporte oricând și oriunde drept ceva generic, adică să renunțe la individualitatea sa exemplară.⁸

---

⁵ Edith Deleury, *Une perspective nouvelle: le sujet reconnu comme objet du droit*, în *Les Cahiers de droit*, 13(4), 529–554. <https://doi.org/10.7202/1005053ar>, 1972.

⁶ Manuel Porras del Corral, *Biotecnologia, derecho y derechos humanos*, Editura Publicaciones Obra Social y Cultural Cajasur, Cordoba, 1996, p. 35.

⁷ Valerius M.Ciucă, Liviu Damșa, Gheorghe Durac, Tom Rawlings, Carmen Tamara Ungureanu, Augustin Vârnav, Mihaela Vârnav, *Lecții de drept privat comparat*, vol.III, Editura Fundației Academiei AXIS, Iași, 2009, p.59.

⁸ Gabriel Popescu, Gheorghe Mihai, *op.cit.*, pp.37-51.

Cea de-a treia secțiune analizează teoria generală a drepturilor personalității în sistemul românesc.

Înainte de adoptarea Noului Cod civil românesc, unii autori au încercat să găsească o definiție cât mai fidelă realității juridice, adaptabilă realității vremii, iar în această încercare au corelat expresia acestor așa zise drepturi ale personalității cu drepturile subiective deja reglementate de dreptul civil în vigoare, încercând să găsească asemănări care ar putea să le confere autenticitate. Printre primii autori români care s-au ocupat de găsirea unei definiții ale drepturilor personalității, analizându-le din perspectivă juridică, precum și prin raportare la alte subdomenii corelative, Gabriel Popescu și Gheorghe Mihai au reușit să ne ofere prima introducere în teoria drepturilor personalității, conturând probabil și prima definiție „utilă” din sistemul românesc: „drepturile personalității sunt drepturi subiective civile fără expresie materială, supuse principiului disponibilității. Tehnic vorbind, drepturile personalității constituie libertăți civile”.⁹ Această „libertate civilă” ar consta în: libertatea căminului, libertatea capitalului, libertatea muncii și libertatea de gândire. Alți autori au susținut faptul că drepturile și libertățile cetățeanului alcătuiesc „patrimoniul moral al vieții publice”, în timp ce instituțiile Dreptului civil și ale legislației muncii constituie „patrimoniul moral al vieții sociale” al cărui titular este *persoana*.

Actualmente, drepturile personalității sunt clar definite la art.58 din Noul Cod civil care dispune că „orice persoană are dreptul la viață, la sănătate, la integritate fizică și psihică, la demnitate, la propria imagine, la respectarea vieții private, precum și la alte asemenea drepturi recunoscute de lege”, aceste drepturi fiind intransmisibile. Doctrina oferă o definiție mult mai clară acestor drepturi ca fiind „drepturi inerente calității de persoană umană, drepturi care aparțin oricărui individ, fiind considerate ca o prelungire a personalității individului”. O noutate care a apărut în această nouă definiție a drepturilor personalității o reprezintă contextul bioetic care este strâns legat de dezvoltarea științifică în domeniul medical care are numeroase interferențe în viața personală a individului și, întrucât nu putem stopa acest curs dezlănțuit al științei, putem încerca măcar să-i temperăm efectele pe care le are sau le-ar putea avea asupra corpului uman, printr-o reglementare legislativă adaptată acestor evoluții.

Secțiunea a patra analizează teoriile generale ale personalității în dreptul comparat, cu trimitere la sistemul francez și sistemul spaniol.

În sistemul francez, atenția s-a îndreptat către individ începând cu sec.al XIX-lea, apoi sec.al XX-lea, care a impus creșterea eforturilor în privința creației unei jurisprudențe în acest sens (care a conservat un timp îndelungat un aspect „subteran”, judecătorii asigurând protecția individului fără a recurge în mod oficial la expresia de „drepturi ale personalității”, care apar totuși într-un raport al Curții de casație din perioada 1968-1969) și a unei sistematizări doctrinale. Este asigurată luarea în considerare nu numai a personalității – concepută, în manieră filosofică, ca o

---

⁹ *Ibidem*, p.64.

„conștiință de sine a unei ființe care durează sau se atribuie în mod corect sau greșit, unei identități”, sau, în manieră juridică, ca fiind aptitudinea de a fi subiect de drept – dar și a „ansamblului de atribute ale persoanei umane”. Intervenția va fi tardivă și, pentru mult timp, limitată, manifestând mai mult o acțiune decât o reacție în fața evoluțiilor sociale și ale inovațiilor tehnologice pline de pericol pentru suflet și corp. În 1970 a fost proclamat dreptul la respectul vieții private a fiecăruia, în 1978 a fost emis principiul conform căruia informatica nu poate aduce atingere nici identității umane, nici drepturilor omului, nici vieții private, și nici libertăților individuale sau publice. Abia în anul 1993 își găsește loc în cuprinsul Codului civil, dreptul fiecăruia de a-i fi respectată prezumția de nevinovăție, iar în 1994 s-a afirmat dreptul la respectarea ființei umane și corpului său. Așadar, chiar dacă corpul legislativ s-a îmbogățit substanțial, determinarea drepturilor personalității și definirea regimului acestora a necesitat încă multă cercetare jurisprudențială, fiind necesară adaptarea la evoluțiile care au dus la progrese științifice și chiar drepturi noi, cum este dreptul de acces la internet și cel al protecției datelor personale.¹⁰

În Franța, noțiunea de drepturi ale personalității a apărut târziu, cu toate că diverse aspecte ale personalității nu au fost lipsite de protecție.

Pe plan tehnic, această protecție a drepturilor personalității a fost mai întâi asigurată în mod indirect pe fondul responsabilității civile, care a permis tribunalelor să sancționeze încălcările aduse personalității. În timp, tribunalele s-au detașat de dispozițiile art.1382 din Codul civil pentru a asigura o protecție specifică fiecărei categorii de drepturi căreia i-au imprimat un anumit tip de originalitate. Pe de altă parte, legiuitorul a început în mod progresiv să consacre anumite drepturi ale personalității, cum ar fi dreptul moral al autorului unei opere literare sau artistice, dreptul la respectarea vieții private, dreptul la prezumția de nevinovăție sau chiar dreptul la respectarea corpului uman.

Pe plan doctrinal, teoria generală a drepturilor personalității rămâne totuși incompletă. Subliniind scopul comun al drepturilor personalității care tind să asigure protecția evoluției personalității umane, câțiva autori susțin ideea unui drept general al protecției personalității menit să garanteze anumite aspecte ale acestora. Însă dreptul contemporan francez continuă să amintească diversitatea drepturilor personalității, deși recunoaște existența caracterelor comune ale diferitelor drepturi ale personalității.¹¹ Scriind în 1967 în „Tratatul de drept civil” (t.I, n.6) că „nu pare posibilă recunoașterea existenței unui drept general al personalității în dreptul francez, iar celelalte nu ar fi decât expresia specială”, Marty și Raynaud rectifică în ediția din 1976: „ne-am putea îndoi de existența în dreptul francez a unui drept general al personalității, iar celelalte nu ar fi decât expresia specială; însă jurisprudența tinde să le recunoască deoarece sancționează în mod general încălcarea intolerabilă adusă personalității, în special prin intermediul presei”.

---

¹⁰ Bernard Teyssie, *Droit civil. Les personnes*, ed. a 18-a, Editura Lexis Nexis, 2015, Paris, p.37.

¹¹ Sophie Gjidara-Decaix, *Precis de droit civil*, Presses Universitaires de France, Paris, 2007, pp.52-53.

În 1951, Comisia de reformă a Codului civil s-a pronunțat în favoarea unui drept general al personalității.¹²

În sistemul spaniol, literatura juridică definește drepturile personalității ca fiind acele drepturi derivate din natura umană și demnitatea inerentă persoanei, a căror scop este să protejeze sfera cea mai intimă și personală, atât în aspectele sale fizice, cât și în cele spirituale.¹³

Aceste drepturi ale personalității apar proclamate pentru prima dată în dreptul spaniol în cuprinsul Codului civil, sub auspiciile modificatoare ale Legii 13/1981, la art.162.1 care prevedea următoarele: „*Părinții care dețin autoritatea părintească ... au reprezentarea legală a copiilor lor minori care nu sunt emancipați "... Faptele referitoare la drepturile personalității sau ale altora pe care copilul le exclude, în conformitate cu legile și cu condiții de maturitate, le poate efectua singur ... ", fără a avea nevoie, în aceste cazuri, de consimțământul părintelui*”.¹⁴

Drepturile subiective ale personalității pe care le regăsim în Constituția spaniolă la art.18.1., în special onoarea, intimitatea personală și familială și propria imagine, s-au transformat, prin încorporarea constituțională, în drepturi fundamentale ale personalității.

Nu este greșit să fie denumite drepturi ale personalității deoarece ar fi un concept al Dreptului civil care reglementează relații private, departe de spațiul public și general care pare să înconjoare acele drepturi. Constituția spaniolă face referire expresă la demnitatea persoanei, la drepturile inviolabile care sunt inerente liberei dezvoltări ale personalității ca fundamente ale conviețuirii în societate, încadrând practic aceste drepturi în dreptul public prin punerea sub protecția supremă a Constituției acest drepturi a căror scop este acela de a proteja persoana în mediul privat.¹⁵

4. Capitolul al II-lea. Aspecte de drept comparat

Capitolul al doilea al lucrării analizează aspectele de drept comparat și este împărțit în două părți. Prima parte tratează obiectul drepturilor personalității în sistemul francez, iar a doua parte tratează obiectul drepturilor personalității în sistemul spaniol.

4.1. Obiectul drepturilor personalității în sistemul francez

---

¹² Bernard Beignier, *Le droit de la personnalité*, Presses Universitaires de France, Paris, 1992, p.50.

¹³ Aurora Lopez Azcona, *Derecho civil: persona y bienes. Cuaderno de trabajo*, ed. a 2a, Prensas de la universidad de Zaragoza, 2019, p.63.

¹⁴ „Los padres que ostentan la patria potestad...tienen la representación legal de sus hijos menores no emancipados” ... Se excluyen los actos relativos a los derechos de la personalidad u otros que el hijo, de acuerdo con las leyes y con sus condiciones de madurez, pueda realizar por sí mismo..., no necesitando en esos casos consentimiento del progenitor”.

¹⁵ Juan Jose Bonilla Sanchez, *Personas y derechos de la personalidad*, Editura Reus, Madrid, 2010, pp.21-31.

Doctrina franceză nu a reușit să ajungă la un consens privind o listă definitivă a drepturilor personalității, întrucât unii autori susțin o concepție mai largă, cum este H.E. Perreau – considerând că această categorie se poate extinde în măsura în care există încălcări ale intereselor personale ale indivizilor -, precum și o concepție mai restrânsă (P. Roubier), iar alții încă susțin o teorie monistă a drepturilor personalității considerând că, în realitate, nu există decât un singur drept cu mai multe aspecte. În fața unor astfel de incertitudini este necesar ca doctrina să adopte o abordare pragmatică.¹⁶

Construcția și dezvoltarea noțiunii de *drepturi ale personalității* devine o adevărată provocare pentru mulți autori francezi în a găsi o definiție clară și precisă a obiectului acestora. Chiar și astăzi, drepturile personalității sunt văzute mai mult ca fiind drepturi nepatrimoniale care se disting prin caracterul lor incesibil, insesizabil, indisponibil și netransmisibil *mortis causa*.¹⁷

Dacă noțiunea de drepturi ale personalității a început să cunoască o evoluție lentă cu ajutorul jurisprudenței abia în 1969, recunoașterea legislativă va fi mult mai tardivă și destul de limitată. Astfel, în anul 1970, Legea nr. 70-643 din 17 iulie consacră dreptul fiecăruia la viață privată, aceste dispoziții fiind ulterior integrate în cuprinsul art.9 din Codul civil francez. În anul 1978, Legea nr.78-17 din 6 ianuarie, completată cu legea din 1985, stabilește principiul conform căruia mediul informatic nu poate aduce atingere nici identității umane, nici drepturilor omului, vieții private ori libertăților individuale sau publice. Abia în anul 1993 este consacrat în Codul civil francez dreptul fiecăruia de a fi prezumat inocent până la proba contrară¹⁸, iar în anul 1994 este reglementat și dreptul ființei umane și a corpului său.¹⁹ Cu toate acestea, îmbogățirea corpului legislativ nu a condus și la o determinare a drepturilor personalității ori a definirii regimului acestora.²⁰

Profesorul Philippe Malaurie a grupat drepturile personalității în două categorii : respectul față de integritatea fizică și respectul față de demnitatea umană. Maître Jean Carbonnier consideră a fi drepturi ale personalității prin excelență: dreptul la propria imagine, dreptul la onoare și dreptul

---

¹⁶ Luând în considerare o analiză mai pragmatică a drepturilor personalității, am putea considera eliminarea din acest domeniu a anumitor prerogative care nu ar prezenta un conținut suficient de precis, cum ar fi: dreptul la viață, la muncă, la sănătate, la odihnă sau la locuință. Unele drepturi sunt însă, fără îndoială, drepturi ale personalității, în măsura în care legiuitorul ori jurisprudența au specificat regimul aplicabil. Acestea pot fi guvernate direct de dreptul civil, cum este dreptul la respectul corpului uman (art.16 și urm. C.civ.fr.), dreptul la viața privată și dreptul la imagine (art.9 C.civ.fr.), prezumția de nevinovăție (art.9-1 C.civ.fr.), ori dreptul la nume. Alte drepturi însă pot fi reglementate de alte ramuri de drept, cum sunt drepturile morale de autor (art.L121-1 Codul proprietății intelectuale) ori dreptul la replică (art.13 L.29 iulie 1881 privind libertatea presei). În sfârșit, există și drepturi care prezintă toate caracteristicile drepturilor personalității, dar rămân prea strâns legate de alte concepte pentru a se distinge de acestea: acesta este dreptul la onoare sau reputație (defăimare civilă), care este doar un aspect al delictului, dreptul la corespondență și dreptul la voce, care intră sub incidența dreptului la respectarea vieții private, dar și, pentru al doilea, dreptul la imagine și, în cele din urmă, dreptul la recurs judiciar și la un proces echitabil (drepturi impuse de art.6 CEDO), al cărui conținut general este guvernat de reguli procesuale civile sau penale.

¹⁷ Jean-Christophe Saint-Pau, *et.al.*, *Droits de la personnalite*, Editura LexisNexis, Paris, 2013, pp.445-450.

¹⁸ A se vedea dispozițiile art.9-1 din Codul civil francez care reglementează prezumția de nevinovăție.

¹⁹ A se vedea în acest sens și dispozițiile art.16 și următoarele din Codul civil francez.

²⁰ Bernard Teyssie, *Droit des personnes*, ed.a 19-a, Editura LexisNexis, Paris, 2017, pp. 40-41.

la demnitate. Gregoire Loiseau consideră că principalele componente ale personalității sunt : viața privată, imaginea, numele și personalitatea numerică. Florence Laroche-Gisserot, pe de altă parte, clasifică drepturile personalității în două categorii : drepturi privind propriului corp și drepturi privind integritatea morală.

Unul dintre principalele obiecte ale drepturilor personalității îl reprezintă integritatea fizică a individului care implică mai multe aspecte privind respectul datorat corpului uman. În primul rând, discuțiile pe această temă se grupează în două categorii: corpul persoanei în viață, ori corpul persoanei decedate.²¹

Articolul 16-1 din Codul civil francez, după ce prevede faptul că „fiecare are dreptul la respectarea corpului său”, subliniază importanța acestui principiu afirmând la alineatul 2: „corpul uman este inviolabil”. După modelul impus de art.9 al aceluiași cod, accentul este pus pe prerogativa defensivă atașată dreptului la respectarea corpului uman, susținută de prevederile art.16-2 din Codul civil, respectiv puterea de a se opune încălcărilor aduse corpului. Această putere presupune și o a doua prerogativă: libertatea de a dispune de corpul său, în limita impusă de ordinea publică și de drepturile terților. Fiecare este proprietarul propriului corp și poate să decidă ceea ce acceptă sau nu cu privire la acesta, de aceea sunt sancționate faptele la care nu a existat consimțământ.²²

În condițiile expansiunii tehnologiilor și științei, apariția și dezvoltarea transplanturilor a modernizat și evoluat medicina secolului al XXI-lea. De aceea, numeroase legi au încercat să reglementeze și să controleze avansul tehnologic în acest domeniu, iar prima lege în acest sens a fost legea Caillavet din 22 decembrie 1976 care a reglementat prelevarea de organe de la persoanele în viață ori decedate.²³

Dacă de-a lungul timpului au fost elaborate diverse texte juridice cu scopul de a reglementa procedurile care implicau cercetări asupra persoanei umane și care ridicau în acest sens diverse problematici etice, legea nr.2012-300 din 5 martie 2012 cu privire la cercetările implicând persoana umană, denumită și legea Jardé, a fost emisă pentru a crea un cadru juridic unic pentru ansamblul cercetărilor științifice care implică persoana umană și reformulează reglementarea aplicabilă vechilor cercetări biomedicale, unificând și simplificând regimul juridic al acestor cercetări favorizând astfel dezvoltarea cercetărilor publice.²⁴

Legislația franceză consacră în cuprinsul dispozițiilor art.16-1-1 din C.civ. faptul că „respectul datorat corpului uman nu încetează odată cu moartea”. Legea din 1994 (Codul sănătății

---

²¹ Bruno Petit, Sylvie Rouxel, *Droit des personnes*, ed.a 4-a, Presses universitaires de Grenoble, 2015, p.26.

²² Jean-Christophe Saint-Pau, *et.al.*, *op.cit.*, p.1293.

²³ François Terré; Dominique Fenouillet, *Les personnes. Personnalité-Incapacité. Protection*, ed.a 8-a, Editura Dalloz, Paris, 2012, p.91.

²⁴ Marie-Catherine Chemtob-Concé, Anne Cailleux, *L'impact des nouvelles dispositions de la loi relative aux recherches impliquant la personne humaine*, *Medecine&Droit* 2013 (2013) 30-35, <https://doi.org/10.1016/j.meddro.2012.12.007>.

publice franceze) interzice efectuarea de cercetări medicale asupra unei persoane aflate în moarte cerebrală dacă aceasta nu a consimțit în timpul vieții. De asemenea, în ceea ce privește funeraliile persoanei decedate, i se vor respecta dorințele stipulate în timpul vieții cu privire la: funeralii religioase sau civile, locul mormântului, înmormântare sau incinerare (este interzisă solicitarea conservării corpului prin congelare).²⁵

Ceea ce justifică prelevarea de organe de la persoane decedate este interesul general, sub condiția consimțământului defunctului înainte de moarte ori cu acordul moștenitorilor în viață. Dreptul francez indică la art.L1232-1 din C.săn.publ. că „prelevarea organelor de la o persoană a cărei moarte a fost constatată în mod corespunzător nu poate fi efectuată decât în scop terapeutic sau științific”. Problema consimțământului este esențială întrucât al treilea alineat al aceluiași articol susține că „această prelevare poate fi efectuată asupra unui adult atât timp cât nu și-a exprimat, în timpul vieții, refuzul unei astfel de prelevări, în principal prin înregistrarea într-un registru național automatizat prevăzut în acest scop.”²⁶

Din perspectiva integrității morale a persoanei, sistemul francez recunoaște, ca și drepturi ale personalității: demnitatea umană, viața privată, prezumția de nevinovăție și onoarea.

Dacă dreptul constituțional francez nu a oferit o definiție precisă a demnității umane, oferindu-i doar grad de principiu din care decurg toate celelalte drepturi ale personalității, secția penală a Curții de Casație franceze²⁷ și judecătorul civil au reuși într-o oarecare măsură să contureze o definiție a conceptului de demnitate și valorile concrete pe care aceasta încearcă să le protejeze, în fiecare domeniu în parte, penal sau civil. Judecătorul civil, pe de altă parte, pare să fi găsit în noțiunea de demnitate a persoanei umane o modalitate propice de a proteja valorile sale, precum considerația²⁸, decența²⁹, imaginea³⁰ sau autonomia persoanei.

Prin decizia 94-343/344 din data de 27 iulie 1994, Consiliul constituțional francez a conferit demnității umane rang constituțional de principiu, afirmând un set de principii precum „primatul persoanei umane, respectul pentru ființa umană de la începutul vieții, inviolabilitatea, integritatea și caracterul nepatrimonial al corpului uman, precum și integritatea speciei umane”, acest principii enunțate având rolul de a asigura respectarea principiului constituțional de salvagardare a demnității persoanei umane.³¹ Această abordare fundamentalistă este admisă și de către doctrină întrucât demnitatea persoanei umane este prezentată deseori ca fiind motivul

---

²⁵ Philippe Malaurie, Laurent Aynès, *op.cit.*, ed.a 9-a, p.150.

²⁶ Jean-Christophe Saint-Pau, *et.al.*, *op.cit.*, p. 1348.

²⁷ Codul Penal francez dedică un capitol încălcărilor demnității persoanei care tratează comportamente care contravin principiului egalității, celor care reduc omul la rang de marfă (exploatează persoanele), exploatarea vulnerabilității sau dependenței persoanei, încălcări ale integrității cadavrelor, ori chiar instituționalizarea umilinței.

²⁸ Cass.soc., 25 fevr.2003: Bull.civ.2003, V., n°66.

²⁹ Cass., 1ere civ., 20 dec. 2000, aff.Erignac: D.2001.

³⁰ CA Paris, 28 nov.2008: D.2009.

³¹ A se vedea Cons.const., dec.27 iulie 1994.

existenței celorlalte drepturi. De aceea s-a reținut că demnitatea persoanei umane reprezintă un drept primordial și sursa drepturilor fundamentale, ale drepturilor omului.³²

În concepția franceză, conceptul de „viață privată” și cel de „drepturi ale personalității” se disting cu dificultate întrucât există o oarecare *nebulosă juridică* care predomină în acest domeniu.³³

Textul articolului 9 din C.civ. este considerat de către doctrina franceză majoritară matrice a drepturilor personalității, iar interesul juridic protejat de către dispozițiile art.9, *stricto sensu*, îl reprezintă *viața privată*. Curtea de Casație franceză însă îl consideră mai degrabă a fi „o matrice textuală a drepturilor personalității”. Doctrina franceză rămâne însă rezervată în ceea ce privește consacrarea de către jurisprudență a unui drept general al personalității, și aceasta deoarece anumite drepturile ale personalității își găsesc fundamentul în alte dispoziții legale. De fapt, dispozițiile art.9 consacără protecția dreptului la domiciliu, a corespondenței, a imaginii sau chiar a vocii, acestea fiind considerate vectori ai vieții private pe care îi găsim asociați cu dreptul la viață privată din textele internaționale și europene.³⁴

În ceea ce privește prezumția de nevinovăție instituită de dispozițiile art.9-1 din Codul civil francez, acest concept prevede faptul că „fiecare are dreptul la respectul prezumției de nevinovăție”. Dispozițiile art.9-1 din Codul civil francez nu se limitează numai la reglementarea existenței unui drept la respectul prezumției de nevinovăție și de a stabili sancțiunile încălcării acestor dispoziții. Alineatul 2 al articolului 9 definește totodată măsura încălcării acestui drept și, prin urmare, consistența sa. Vorbim aici de dispoziția conform căreia, „înaintea oricărei condamnări, oricine are dreptul de a nu fi prezentat în public ca fiind vinovat de săvârșirea unor fapte care fac obiectul unei anchete ori a unei instrucții judiciare”. Prin stabilirea condițiilor încălcării acestui drept, legislatorul dezvăluie în același timp, *ipso facto*, conținutul prerogativelor recunoscute titularului. Așadar, dispozițiile art.9-1 din C.civ.fr. statuează un drept care îi conferă titularului său dreptul de a nu fi prezentat în public ca fiind vinovat de săvârșirea unei încălcări legale.³⁵

Defăimarea este definită de art.29 din Legea din 29 iulie 1881 ca fiind „atribuirea unui fapt care aduce atingere onoarei ori considerației unei persoane”.³⁶ Cu toate acestea, nu toate defăimările aduse unei persoane atentează la prezumția de nevinovăție. Defăimarea prevăzută de legea specială permite numai o protecție generală a a onoarei, iar protecția oferită de dispozițiile art.9-1 din C.civ.fr. prezintă un obiect mai redus oferind mai mult ideea unui dezmembrământ al

---

³² Jean-Christophe Saint-Pau, *et.al.*, *op.cit.*, p.121.

³³ Conform Marie-Therese Meulders-Klein, lista drepturilor personalității nu este clar stabilită deoarece aceste drepturi sunt atât de diverse încât se încadrează într-o adevărată *nebulosă juridică*, cu un conținut eterogen și un statut incert *apud* Frederic Sudre, *La vie privée, socle européen des droits de la personnalité*, p.3.

³⁴ Jean-Christophe Saint-Pau, *et.al.*, *op.cit.*, pp.702-704.

³⁵ *Ibidem*, pp.1068-1074.

³⁶ Dacă se admite că imputarea vinovăției înaintea oricărei condamnări definitive deteriorează reputația persoanei vizate atunci cea imputare este prin definiție defăimătoare.

onoarei, fiind mai specifică.³⁷ Protecția acordată onoarei nu vizează numai considerația care ține de moralitate, ci cuprinde, de asemenea, stima profesională, economică și socială. Această stimă de sine depinde de fiecare persoană în parte și, în același timp, de poziția socială și profesională a individului.³⁸

În concluzie, din perspectiva *unui drept general al personalității* suntem de acord că obiectul acestuia rămâne de definit.

4.2. Obiectul drepturilor personalității în sistemul spaniol

În sistemul spaniol, drepturile personalității sunt văzute ca drepturi subiective și apar abia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, ceea ce este logic având în vedere faptul că, categoria generică în sine a dreptului subiectiv apare în secolul XIX, ceea ce nu împiedică ca bunurile care fac obiectul acestora să fie mai întâi protejate.

Această noțiune intens dezbătută de către doctrina spaniolă și-a găsit reglementarea în Legea organică nr.1 din 5 mai 1982, cu privire la protecția onoarei, intimității personale și familiare și protecția imaginii. Această lege prevede că aceste drepturi sunt inalienabile, imprescriptibile și la care nu se poate renunța, iar orice renunțare la protecția pe care o oferă această lege este nulă. Însă doctrina continuă să se dezvolte în favoarea drepturilor personalității care-și găsesc locul în diverse opere de drept civil, iar primii civilști care s-au ocupat de bunurile și drepturile personalității au fost Valverde, profesor și rector la universitatea Valladolid, pe lângă autorul unui tratat de drept civil spaniol a cărui primă ediție datează din 1909. Îi reamintim și pe Sanchez Roman, care s-a ocupat în același timp și de partea generală a studiilor de drept civil, iar Clemente de Diego s-a remarcat cu partea generală a cursului elementar de drept civil spaniol comun și regional datează încă din 1923 la Madrid.

Abia la începutul celei de-a doua jumătăți a sec. al XIX-lea apare în Spania o viziune modernă asupra drepturilor personalității (*los derechos de la personalidad*), grație lui José Castan care s-a ocupat de editorialul Revistei Generale. Aceste drepturi considerate moderne în acea perioadă, au apărut în lucrarea „Los derechos de la personalidad” care a fost publicată la pagina 5 și următoarele din numărul Revistei Generale apărut în lunile iulie și august 1952. Ideile apărute în revistă au fost transferate apoi într-un capitol distinct destinat drepturilor personalității, în volumul celei de-a 8-a ediții a Părții Generale a Dreptului civil spaniol, comun și regional apărută la Madrid în 1952.³⁹

---

³⁷ *Ibidem*, pp.1070-1071.

³⁸ Andreas Bucher, *Personnes physiques et protection de la personnalité*, ed.a IVa, Editura Helbing & Lichtenhahn, Bâle, 1999, pp.115-117.

³⁹ Camelia Mihăilă, *L'objet indéterminé des droits de la personnalité. Une rétrospective du point de vue du droit privé compare*, les Cahiers du Cedimes, vol.15 n°3 – 2020, pp.47-60.

În dreptul spaniol, Codul civil, cu modificarea Legii 13/1981, a introdus la art.162.1 următoarea prevedere: „*Părinții care dețin autoritatea părintească ... au reprezentarea legală a copiilor lor minori care nu sunt emancipați "... Faptele referitoare la drepturile personalității sau altele pe care, în conformitate cu legile și cu condiții de maturitate, copilul le poate efectua singur ... "*, fără a avea nevoie, în aceste cazuri, de consimțământul părintelui;”⁴⁰ Vedem aici că este instituită o excepție de la dreptul de exercițiu al minorului în favoarea așa-numitor drepturi ale personalității, cărora legiuitorul le conferă o importanță aparte.

Drepturile subiective ale personalității pe care le regăsim în Constituția spaniolă la art.18.1., în special onoarea, intimitatea personală și familială și propria imagine, s-au transformat, prin încorporarea constituțională, în *drepturi fundamentale ale personalității*.⁴¹

Constituția spaniolă preia, alături de un conținut pur politic, precum organizarea statului, a Parlamentului, a Guvernului ori a Curții Constituționale, și o serie de principii generale și valori superioare, informativi ai întregului sistem juridic, inclusiv Dreptul civil, precum libertatea, justiția și egalitatea, legalitatea, ierarhia normativă, transparența și securitatea juridică. Înafara acestei extinse protecții constituționale din domeniul civil privind toate aceste principii și valori înscrise în norma supremă spaniolă, în același timp demnitatea umană, libera dezvoltare a personalității și respectul drepturilor celorlalți, își pun profund amprenta pe Dreptul civil, mai ales în acele sectoare personaliste. În acest sens, articolul 10.1. din Constituția spaniolă recunoaște drepturile persoanei ca fiind „demnitatea persoanei, drepturile inviolabile care îi sunt inerente, libera dezvoltare a personalității, respectarea legii și drepturile altora sunt fundamentul ordinii politice și al păcii sociale”.⁴²

Constituția spaniolă, ca oricare alta, reflectă starea de constituționalism a vremii sale. Și întrucât regimul autoritar din care a ieșit sistemul spaniol de drept nu respectase integritatea personală a individului, aceasta a fost protejată cu intensitate maximă, recunoscându-se un drept specific, care rar a fost inclus în alte declarații de drepturi contemporane, alături de interzicerea expresă a torturii, și pedepse și tratamente inumane sau degradante.

Așadar, articolul 15 din Constituția spaniolă prezintă o anumită complexitate care proclamă în cuprinsul aceleiași dispoziții legale, atât dreptul la viață cât și dreptul la integritate, întrucât „orice persoană are dreptul la viață, integritate fizică și morală și în niciun caz nu poate fi supusă

---

⁴⁰ „Los padres que ostentan la patria potestad...tienen la representación legal de sus hijos menores no emancipados... Se excluyen los actos relativos a los derechos de la personalidad u otros que el hijo, de acuerdo con las leyes y con sus condiciones de madurez, pueda realizar por sí mismo..., no necesitando en esos casos consentimiento del progenitor”.

⁴¹ Gisela María Pérez Fuentes, *Evolución doctrinal, legislativa y jurisprudencial de los derechos de la personalidad y el daño moral en España*, în Revista de Derecho Privado, nueva época, anul III, nr.8, mai – august 2004, p.111-146.

⁴² Pilar Gutiérrez Santiago, *La constitucionalización del derecho civil*, Estudios de Derecho; Medellín Vol. 68, Iss. 151, (Jun 2011): 51-86.

torturii, tratamentelor sau pedepselor inumane sau degradante. Pedepsa cu moartea este abolită, cu excepția cazurilor prevăzute de legile penale militare pentru perioadele de război”.⁴³

În ceea ce privește sfera corporală a drepturilor personalității, sistemul spaniol reglementează dreptul la viață care implică drepturile copilului nenăscut și al embrionilor, precum și problematica eutanasiei, prelevările și transplanturile de organe și donarea de sânge.

În dreptul spaniol, punctul de plecare pentru dreptul civil cu privire la persoana fizică este nașterea. Conform art. 30 din Codul civil spaniol, pentru a fi recunoscut ca persoană este necesară îndeplinirea a cel puțin două cerințe: 1. să aibă o figură umană (să poată avea o figură umană) chiar dacă îi lipsește vreun membru sau suferă anomalii; și 2. să trăiască 24 de ore complet detașat de pântecul mamei. Se vorbește despre viabilitatea juridică, prin maturitatea fetală esențială pentru a trăi. Procesul nașterii și nașterea în sine coincid în sfera fizică, însă dreptul civil păstrează condiția de a se fi născut celor care supraviețuiesc după acea perioadă.⁴⁴

Reproducerea asistată în Spania este reglementată de Legea 14/2006 din 26 mai privind tehnicile de reproducere umană asistată și este considerată o libertate, relaționată cu dreptul la sănătate și la viață, precum și cu cercetările științifice în alte domenii ale vieții umane.⁴⁵

Eugenismul este reglementat într-o oarecare măsură de aceeași lege 14/2006 la art.3.1. care interzice clonarea ființelor umane în scopuri reproductive, stabilind astfel o limită a dreptului subiectiv al acestei libertăți. Astăzi îndrăznim să discutăm despre un eugenism modern, și anume noul eugenism: diagnosticul preimplant (DPI). Dacă tehnicile de fecundare asistată, care s-au dezvoltat începând cu anii 1980, aveau drept scop acordarea unei speranțe cuplurilor cu probleme de fertilitate, astăzi parcă și-au schimbat țelul și tind să devină instrumente de eugenism, alături de comerțul cu ovule congelate. Această chestiune privind noul eugenism al selecției embrionilor a fost prima dată discutată de biologul francez Jacques Testart, primul care, în mod ironic, a reușit prima fecundare *in vitro* în Franța.⁴⁶

Așa numita surogație, ori maternitate de substituție, creează controverse în Spania în contextul unei presiuni politice favorabile acestor proceduri.⁴⁷ Doctrina spaniolă este împotriva legalizării acestui proces în Spania, pentru numeroase motive, în special etice și morale. Doctrina spaniolă analizează acest proces din perspectivă etică-deontologică și subliniază o serie de aspecte

---

⁴³ Raul Canosa Usera, *La protección de la integridad personal*, Revista de Derecho Político; Madrid nr. 100, (Sep-Dec 2017): 257-309.

⁴⁴ Miguel Angel Encabo Vera, *Derechos de la personalidad*, Marcial Pons, Madrid, 2012, pp.47-50.

⁴⁵ *Ibidem*, p.50.

⁴⁶ Roberto Andorno, *Bioetica y dignidad de la persona*, ed.a.2ª, Tecnos, Madrid, 2012, pp.92-97.

⁴⁷ În 2016, s-au înregistrat progrese în Suedia către interzicerea maternității subrogate. Modelul californian, care răspunde la boom-ul turismului reproductiv reprezintă o formă de externalizare către țări sărace. Pe de altă parte, găsim un model altruist, a cărei referință este Regatul Unit, unde se garantează ca mama să ia decizii pe tot parcursul procesului, chiar până la a refuza adoptarea copilului. Țări precum India, Mexic și Thailanda și-au revizuit legile în direcții restrictive în 2015.

pe care își bazează argumente contra surogație. La mai bine de 30 de ani de la controversatul caz Baby M.⁴⁸, și după numeroase experimente legislative, biomedicale ori socioeconomice în diferite țări, se constată dezvoltarea unui mercantilism care nu numai că ar încălca drepturile umane, însă constituie și o imensă injustiție globală raportat la asimetria care există între părțile acestui proces privind vulnerabilitatea și precaritatea celor care se supun unui astfel de proces. Nu putem decât să ne alăturăm acestei opinii majoritate pe care o considerăm moralmente corectă.⁴⁹

Eutanasia activă este ilicită în Spania, astfel cum o confirmă și o sentință a Tribunalului Constituțional nr.120/90 în care se afirmă faptul că eutanasia nu reprezintă un drept la libertate, și nici un drept la autodeterminare. S-ar putea afirma astfel că eutanasia nu reprezintă un drept fundamental în măsura în care puterile publice nu sunt obligate să-l protejeze. Eutanasia se transformă într-o acțiune care seamănă mai degrabă cu sinuciderea. Sinuciderea nu poate fi pedepsită însă nici nu putem admite să fie permisă, în condițiile în care puterea publică are sarcina de a proteja viața în oricare circumstanță.⁵⁰

Prelevarea și transplantul de organe este reglementat în dreptul spaniol de Legea nr.30/1979 din 27 octombrie⁵¹ care vizează transferul, prelevarea, conservarea, schimbul și transplantul de organe umane pentru a fi utilizate în scopuri terapeutice.⁵²

În ceea ce privește *donatorii în viață*, transplantul de organe se va face numai în scopuri terapeutice și în centre autorizate în acest sens, conform disp.art.4.1, 9.6 și 11 din RD.2.070/1999.⁵³ Donarea de organe umane se face exclusiv cu titlu gratuit, conform disp.art.8.1 din RD din 1999, iar donatorii trebuie să fie majori, să se afle în deplinătatea facultăților mentale și să aibă o stare de sănătate adecvată. Consimțământul donatorului privind transplantul de organe umane se face în

---

⁴⁸ Cazul Baby M. a fost unul dintre cele mai controversate în materie de maternitate de substituție. Copilul numit BABY M., născut în 1986 și a cărui filiație a fost pusă în discuție, a făcut obiectul dosarului **109 N.J. 396 (1988) 537 A.2d 1227 pe rolul Curții Supreme New Jersey, în care s-a dezbătut filiația unui copil născut dintr-o mamă surrogat. Pentru detaliile juridice ale cazului, a se vedea :** <https://law.justia.com/cases/new-jersey/supreme-court/1988/109-n-j-396-1.html> .

⁴⁹ María José Guerra-Palmero, *Contra la llamada gestación subrogada. Derechos humanos y justicia global versus bioética neoliberal*, Sección de Filosofía, Facultad de Humanidades, Universidad de La Laguna, Campus de Guájara, La Laguna (Tenerife), España, 2017, 31(6): 535-538.

⁵⁰Miguel Angel Encabo Vera, *op.cit.*, p.57.

⁵¹ A se vedea documentul integral actualizat la: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1979-26445> , accesat ultima dată la 31.10.2020.

⁵² Această lege se completează cu alte dispoziții legale în materie. RD.2.070/1999 din 30 decembrie reglementează obținerea și utilizarea clinică de organe umane și coordonarea teritorială în materie de donare și transplant de organe și țesuturi. Donarea și băncile de sânge sunt reglementate de RD din 9 octombrie 1985. Un RD din 22 octombrie 1993 reglementează cerințele tehnice și condițiile minime privind donarea de sânge și băncile de sânge, iar Ordinul din 7 februarie 1996 determină criteriile și condițiile de excludere a donatorilor de sânge. Prin RD. din 1 martie 1996 se reglementează activitățile privind utilizarea țesuturilor umane. Acestea sunt reglementările din dreptul privat la care se adaugă regimul juridic de autorizări administrative ale centrelor spitalicești, precum și condițiile tehnice privind exercițiul acestor intervenții.

⁵³ A se vedea documentul integral la <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2000-79> , ultima dată accesat la data de 01.11.2020.

scris în fața autorității competente, și anume judecătorul însărcinat cu administrarea Registrului civil din circumscripția locului unde va avea loc procedura.

În ceea ce privește *prelevarea de la persoane decedate*, această procedură se poate îndeplini numai dacă se acreditează faptul morții, conform condițiilor tehnice legale. Aceste proceduri se realizează în scopuri terapeutice, cu singura condiție ca persoana decedată să nu-și fi exprimat în mod expres opoziția față de acestea în timpul vieții.

Donarea de sânge în sistemul de drept spaniol este reglementată de RRDD 1.945/1985 și 1.845/1993, iar Ordinul din 7 februarie 1996 determină criteriile și condițiile de excludere a donatorilor de sânge. Donarea de sânge nu se poate face decât în scopul obținerii de derivate terapeutice.⁵⁴

Sfera spirituală a drepturilor personalității în sistemul de drept spaniol încadrează dreptul fundamental la onoare, intimitate personală și familială și la propria imagine reglementat de Legea Organică spaniolă nr.1/1982 din 5 mai, dar și dreptul la protecția datelor cu caracter personal, dreptul la identitate și dreptul la nume, precum și dreptul moral al autorului.

Primul articol din Legea Organică 1/1982 din 5 mai prevede faptul că dreptul fundamental la onoare, intimitate personală și familială și la propria imagine va fi protejat civil în fața oricărei intruziuni nelegitime, iar pentru a determina responsabilitatea civilă derivată din delict, se vor aplica criteriile stabilite de această lege organică.⁵⁵

Pentru dreptul spaniol, onoarea este un drept garantat de art.18 din Constituția spaniolă și o limită a libertății de exprimare și de informare în sensul art.20.4 din Constituție. Conform art.1.1 din LO 1/1982, onoarea și demnitatea aparțin tuturor ființelor umane, toate persoanele sunt demne și primul derivă din al doilea. Nimeni nu poate să renunțe ori să îi fie luate drepturile personalității la onoare, intimitate și propria imagine, care sunt inalienabile, inalterabile și imprescriptibile.⁵⁶

Obiectul dreptului la intimitate este acea realitate socială și juridică pe care se bazează puterea subiectului, acel spațiu sau sferă personală și familială rezervată, departe de curiozitatea celorlalți. Doctrina spaniolă îl consideră un perimetru relativ, care trebuie delimitat de către

---

⁵⁴Ángel Carrasco Perera, *Derecho civil, introducción, derecho de la persona, derecho subjetivo, derecho de propiedad*, 2ª edición, Madrid Tecnos, 2004, pp.86-89.

⁵⁵ Articolul 1 din LO 1/1982 prevede următoarele:

„1. Dreptul fundamental la onoare, la intimitatea personală și familială și la propria imagine, garantat la articolul optsprezecelea din Constituție, va fi protejat civil împotriva oricărui tip de ingerință ilegală, în conformitate cu prevederile prezentei legi organice.

2. Natura penală a intruziunii nu va împiedica recurgerea la procedura de protecție judiciară prevăzută la articolul 3. În orice caz, criteriile acestei legi vor fi aplicabile pentru determinarea răspunderii civile derivate din delict.

4. Dreptul la onoare, la intimitatea personală și familială și la propria imagine este renunțabil, inalienabil și imprescriptibil. Renunțarea la protecția prevăzută în prezenta lege va fi nulă, fără a aduce atingere cazurilor de autorizare sau consimțământ menționate în articolul al doilea al acestei legi”.

⁵⁶ Juan Jose Bonilla Sanchez, *op.cit.*, pp.75-87.

judecătorul care se ocupă de persoană, fie ea sau nu de notorietate publică, în baza faptelor proprii și circumstanțelor fiecărui caz în parte.⁵⁷ Articolul 18.1 din Constituția spaniolă garantează practic un drept la secret, un drept de a rămâne necunoscut, mai ales în noua societate modernă tehnologizată⁵⁸; Este clar că această abordare protejează datele care păstrează o legătură directă cu intimitatea vieții private.⁵⁹

Primul articol din LO 1/1982, stabilește foarte clar faptul că dreptul fundamental la onoare, intimitate personală și familială și la propria imagine, garantat prin art.18 din Constituție, va fi protejat civil de ori fel de încălcare nelegitimă conform dispozițiilor prezentei legi, care stabilește la capitolul II criteriile de determinare a responsabilității civile.⁶⁰

Dreptul la imagine a fost reglementat pentru prima dată în Spania în articolele 18.1. și art.20.4 din CS, acesta din urmă reglementând limitele impuse dreptului la imagine.⁶¹ Înainte de aceasta, sentința Tribunalului Suprem spaniol din 11-5-1977 acordase compensații financiare unei femei a cărei imagine a fost deteriorată prin publicarea într-o enciclopedie a imaginii sale cu mențiunea că suferea de o boală incurabilă. LO 1/1982 consideră imaginea ca fiind reprezentarea

---

⁵⁷ *Ibidem*, p.174.

⁵⁸ „Ce garantează articolul 18.1 CE este un drept la secret, dreptul de a fi necunoscut, astfel încât alții să nu știe ce suntem sau ce facem, interzicând terților, fie că sunt autorități private sau publice, să decidă care sunt limitele vieții noastre private, fiecare persoană putând rezerva un spațiu protejat de curiozitatea altora, oricare ar fi conținutul aceluși spațiu”. (STC 89/2006, din 27 martie, FJ 5).

⁵⁹ Paloma Biglino, Juan María Bilbao, Fernando Rey, Javier Matia , José Miguel Vidal et ale., *Lecciones de derecho constitucional II*, Thomson Reuters, Valladolid, 2013, p.545.

⁶⁰ Conform dispozițiilor LO 1/1982, se consideră încălcări nelegitime ale intimității unei persoane:

- a. „Amplasarea în orice loc a dispozitivelor de ascultare, a dispozitivelor de filmare, a dispozitivelor optice sau a oricărui alt mediu adecvat pentru înregistrarea sau reproducerea vieții intime a oamenilor”.
- b. „Utilizarea dispozitivelor de ascultare, a dispozitivelor optice sau a oricărui alt mijloc, cu scopul cunoașterii vieții intime a oamenilor sau a manifestărilor ori scrisorilor private care nu sunt destinate celor care fac uz de astfel de mijloace, precum și înregistrarea sau reproducerea acestora”.
- c. „Dezvăluirea faptelor legate de viața privată a unei persoane sau a unei familii care le afectează reputația și bunul nume, precum și divulgarea sau publicarea conținutului scrisorilor, memoriilor sau altor scrieri personale de natură intimă”.
- d. „Divulgarea datelor private ale unei persoane sau familii cunoscute, prin activitatea profesională sau oficială a persoanei care le dezvăluie”.
- e. „Captarea, reproducerea sau publicarea prin fotografie, film sau orice altă procedură a imaginii unei persoane în locuri sau momente din viața sa privată sau în afara acestora, cu excepțiile prevăzute de prezenta lege”.
- f. „Utilizarea numelui, vocii sau imaginii unei persoane în scopuri publicitare, comerciale sau similare”.
- g. „Dezvăluirea expresiilor sau faptelor referitoare la o persoană, atunci când o defăimează ori îi diminuează considerarea altora față de aceasta”.

⁶¹ Art.20.4 din CS prevede următoarele:„ Aceste libertăți își au limitele în ceea ce privește drepturile recunoscute în acest titlu, în preceptele legilor care îl dezvoltă și, în special, în dreptul la onoare, intimitate, imagine de sine și protecția tinerilor și din copilărie”.

grafică a figurii umane printr-un procedeu mecanic sau tehnic și în sens juridic; este dreptul celui interesat de a decide difuzarea ori publicarea propriei efigii și, prin urmare, evitarea acestora.⁶²

Dreptul la protecția datelor cu caracter personal s-a impus în sistemul juridic spaniol cu o rapiditate neobișnuită, ținând cont de caracteristicile sale morfologice speciale și de tehnica jurisprudențială care a determinat nașterea sa. Domeniul datelor cu caracter personal a fost reglementat până în anul 2018 de către LO 15/1999, ulterior fiind influențat de dispozițiile legale impuse la nivel european de Regulamentul nr.679/2016 al Parlamentului European și al Consiliului, privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (GDPR), și este completată de Legea organică 3/2018, din 5 decembrie, privind protecția datelor cu caracter personal și garantarea drepturilor digitale (LOPDGDD), precum și de toate reglementările sectoriale publicate înainte și după intrarea în vigoare a GDPR.

Sistemul spaniol recunoaște că de la promulgarea LORTAD din 1992 și apoi LOPD din 1999 s-au obținut rezultate remarcabile. Cu toate acestea, este nevoie de mai multă muncă pentru a atinge un nivel rezonabil de efectivitate în protecția datelor cu caracter personal și pentru aceasta este necesar ca Agenția spaniolă de protecție a datelor să utilizeze toate instrumentele legale puse la dispoziția sa de către legislatorul spaniol. Toate acestea se pot concretiza printr-o sensibilizare a administrațiilor publice cu privire la înregistrare de date și respectarea în acest sens a tuturor măsurilor de securitate și garanție în procesul de culegere, prelucrare și închidere a acestor date. De asemenea, este necesară o conștientizare a cetățenilor cu privire la relevanța dreptului la protecția propriilor date cu caracter personal precum și cu revendicare și apărarea acestui drept fundamental.⁶³

În ceea ce privește dreptul la identitate, o noutate o găsim în Legea 20/2011 (LRC) cu privire la drepturile personalității și la dreptul la identitate a persoanei, în cuprinsul art.11⁶⁴ care evocă un concept modern și complex în același timp. Articolul stabilește în primele sale paragrafe faptul că „sunt drepturi ale persoanei în fața Registrului civil: a) *Dreptul de a avea un nume și de a fi înregistrat prin deschiderea unui registru individual și atribuirea unui cod personal și b) Dreptul de a înregistra faptele și actele care se referă la identitatea lor, starea civilă și alte circumstanțe personale pe care le prevede legea*”.⁶⁵

În anul 1987 a fost promulgată Legea Proprietății Intelectuale spaniole, care tratează în mod amplu drepturile de autor, subliniind faptul că acest drepturi sunt inalienabile (art.14), admițându-se faptul că unele dintre acestea pot fi exercitate de moștenitori (art.15 și 16). Această

---

⁶² Paloma Biglino, *et ale.*, *op.cit.*, p.553.

⁶³ Eduardo Calvo Rojas, *Proteccion de los datos de caracter personal*, în Jueces para la democracia, n° 48, 2003, pp 21-25, accesată ultima dată la 10.04.2022.

⁶⁴ A se vedea textul original complet, publicat în Buletinul Oficial Spaniol (BOE) la <https://www.boe.es/eli/es/l/2011/07/21/20/con>.

⁶⁵ Miguel Angel Encabo Vera, *op.cit.*, pp.141-142.

lege a fost însă abrogată de RDL nr.1/1996 din 12 aprilie, publicat în BOE nr.97 din 22.04.1996 care reglementează actuala Lege a Proprietății Intelectuale în Spania.

Actuala doctrină spaniolă recunoaște că aceste drepturi morale de autor reprezintă specificații ale drepturilor clasice ale personalității a căror domeniu se proiectează asupra creațiilor intelectuale, extinzându-se, într-o oarecare măsură, și asupra intimității ori a onoarei.

Secțiunea a patra a acestei părți analizează drepturile personalității post-mortem (*personalidad preterita*).

Dacă articolele 29.1 și 30 din Codul civil spaniol situează începutul personalității la momentul nașterii în viață a individului, articolul 32 din același act normativ stabilește că personalitatea se sfârșește odată cu moartea.⁶⁶

Astfel, dat fiind că individul este considerat o persoană până la moarte, în momentul morții sale, dispare și persoana ca atare, cu atributele și calitățile sale, iar relațiile și drepturile sale personale sau viagere se sting, drepturile sale patrimoniale devenind susceptibile de transmitere *mortis causa*.

În situația voinței manifestate în timpul vieții pentru situații post mortem luăm în considerare nu numai destinul patrimoniului defunctului din prisma succesiunii sale, dar și viitorul destin al corpului său. Deși așa-numita *pietas* familială și sentimentele legitime ale rudelor defunctului justifică utilizarea puterii tradiționale de dispoziție pe care o au rudele apropiate cu privire la bunurile defunctului pentru a determina soarta cadavrului, aceste puteri însă nu pot fi configurate ca un adevărat drept subiectiv asupra cadavrului.

Consimțământul în materie de fecundație post-mortem și inseminare cu material reproductiv al soțului decedat este reglementat în sistemul spaniol de art.9 din Legea 14/2006 privind tehnicile de reproducere umană asistată la rubrica „predecedat soțului”.⁶⁷

În propria expunere de motive a LO 1/1982 se precizează expres că „deși moartea subiectului de drept stinge drepturile de personalitate, amintirea celei dintâi constituie o prelungirea a acesteia din urmă, care trebuie, de asemenea, să fie protejată prin lege”.

În ceea ce privește protecția datelor cu caracter personal a unei persoane decedate, situația este diferită de cea prezentată până acum, întrucât legislația spaniolă face distincția între prelucrarea datelor referitoare la persoanele decedate (excluse din domeniul de aplicare al

---

⁶⁶ Codul civil al Cataluniei prevede la art. 211.1-3, în termeni aproape identici, că „personalitatea civilă se stinge odată cu moartea”.

⁶⁷ Pilar Gutierrez Santiago, *La llamada „personalidad preterita”: datos personales de las personas fallecidas y proteccion post mortem de los derechos al honor, intimidad y propia imagen*, Actualidad juridica Iberoamericana, num.5, agosto 2016, pp.201-238.

legislației aplicabile) și posibilitatea protecției civile post-mortem a dreptului la onoare, viața privată și imaginea de sine în temeiul LO 1/1982.

Calitatea juridică specială *mortis causa* pentru a exercita drepturile morale de autor este acordată de art. 15 TRLPI menționat anterior, în primul rând și ca semn al preocupării legiuitorului spaniol de a respecta voința și interesul autorului, persoanei (fizice sau juridice) desemnate în mod expres în acest scop de către defunct în testament, această preocupare inițială a legii pentru voința autorului nefiind însoțită ulterior de niciun sistem prevăzut pentru exercitarea acestor drepturi.

Teoria ponderației din sistemul spaniol și-a propus să soluționeze conflictele dintre drepturile fundamentale, luând în considerare poziția dominantă, care nu este ierarhică sau absolută, dintre așa-numitele drepturi ale personalității reglementate de art.18 din Constituția spaniolă⁶⁸, dintre care se evidențiază libertatea de exprimare și de informare.⁶⁹

Metoda de ponderare a cazurilor a fost utilizată de către tribunalele spaniole pentru a rezolva conflictele apărute între drepturile fundamentale. În acest sens, Curtea Supremă înțelege ponderația ca fiind „procesul prin care, atunci când se constată o coliziune între drepturi, se examinează intensitatea și transcendența cu care fiecare dintre aceste drepturi este afectat, cu scopul de a elabora o regulă care să permită soluționarea cauzei prin subsumarea acesteia în aceasta”.⁷⁰

Potrivit doctrinei spaniole, drepturile personalității „sunt drepturile care conferă persoanelor puterea de a-și proteja esența personalității lor și aspectele cele mai importante ale acesteia”. Juristul și judecătorul spaniol José Castán Tobeñas consideră că o trăsătură constantă a gândirii juridice spaniole reflectate în sistemul juridic o reprezintă „exaltarea persoanei umane, ca o consecință a unui umanism sau personalism creștin, care nu este în contradicție cu idealul universalist și foarte diferit de individualismul atomic, fiu al Reformei”.⁷¹

Drepturile personalității din sistemul spaniol au cunoscut o evoluție și o recunoaștere normativă diferită de cea din sistemele de drept francez și român, evoluție influențată de cultura, istoria și politica țării care și-au pus amprenta pe societatea spaniolă modernă. Conservatoarea familie spaniolă a depășit barierele constrângerilor sociale impuse de vechiul regim franchist și s-a avântat rapid în tumultul progresului legislativ, sub aripa protecției a Constituției spaniole din

---

⁶⁸ Art.18 CE prevede că „sunt garantate dreptul la onoare, intimitatea personală și familială și imaginea de sine. 2. Locuința este inviolabilă. Nu se poate intra sau înregistra fără acordul proprietarului sau o hotărâre judiciară, cu excepția cazului flagrant”.

⁶⁹ A se vedea Caballero Gea, José Alfredo, *Derecho al honor, a la intimidad personal y familiar y a la propia imagen. Derecho de rectificación, calumnia e injuria*, Madrid, Dykinson, 2007 apud libertad expresion y DP en Espana, Mexic.

⁷⁰ Gisela María PÉREZ FUENTES, *Dialéctica entre la libertad de expresión y los derechos de la personalidad en la experiencia española*, Revista Mexicana de Derecho Constitucional, Núm. 33, julio-diciembre 2015, pp.211-227.

⁷¹ María de Aránzazu Novales Alquézar, *El concepto de persona en el derecho civil ante una antropología dual*, THÉMATA. REVISTA DE FILOSOFÍA. Núm. 39, 2007, pp. 277-278.

noul instalat regim democrat care a ales să păstreze drepturile fundamentale sub semnul dreptului constituțional în detrimentul dreptului civil.

5. Capitolul al III-lea. Obiectul drepturilor personalității în sistemul românesc

Persoana fizică desemnează omul privit ca titular de drepturi subiective civile și obligații civile, orice ființă umană având această calitate.⁷² Astfel, art.82 din Codul civil vorbește despre „dreptul la nume”, art.86 despre „dreptul la domiciliu și reședință”, iar art.98 care definește starea civilă arată că aceasta este „dreptul persoanei de a se individualiza în familie și societate, prin calitățile sale strict personale care decurg din actele și faptele de stare civilă”. În sfârșit, art.254 din Codul civil, consacrat apărării dreptului la nume, face parte din Titlul V al Cărții I privind „apărarea drepturilor nepatrimoniale”. Neputând fi evaluate în bani, atât dreptul la nume cât și dreptul la starea civilă nu pot avea decât natura juridică de drepturi nepatrimoniale.⁷³

Începutul personalității juridice a individului se află undeva între cele două puncte aparent banale: nașterea și moartea, o traiectorie obligatorie între cele două puncte inevitabile. La început, pe când încă nu se născuse ideea „de a muri bine” și nici dorința de a procrea în puterea propriei voințe, pe această traiectorie obligatorie dintre naștere și moarte, oamenii au declarat că parcursul este facultativ și au găsit soluția eutanasiei. Nici momentul debutului în viață nu a rămas neatins, acesta devenind curând o incertitudine privind părinții, aceștia nu mai sunt neapărat un bărbat și o femeie, ci pot fi implicate trei persoane, alteleori poate implica părinți de același sex ori o mamă purtătoare. Așadar, începutul personalității umane poate fi un miracol natural sau un artificiu legalizat, ambele implică viață, însă au conținuturi juridice distincte.⁷⁴

Dreptul la integritate fizică și psihică este un alt drept fundamental al persoanei, intim legat de dreptul la viață al acesteia prin aceea că dreptul la viață include și dreptul la integritate fizică a persoanei, iar orice lezare adusă integrității fizice a unei persoane aduce implicit atingere și dreptului la viață a acesteia. În plan intern, garantarea dreptului la integritate proclamată prin Constituție⁷⁵ dar și prin Codul civil (art.61 alin.2, art.62, art.63 alin.1 și 2), capătă eficiență și prin

---

⁷² Carmen Tamara Ungureanu, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, ed.a 3-a, Editura Hamangiu, București, 2016, pp.299-300.

⁷³ Eugen Chelaru, *Drept civil.Persoanele. În reglementarea NCC*, ed.a 4-a, Editura C.H.BECK, București, 2016, pp.91-143.

⁷⁴ Călina Jugastru, *Reproducerea medical asistată în dreptul internațional privat – ipoteza maternității de substituție*, Revista Dreptul, București, nr..10, (2016): 95-127.

⁷⁵ Constituția română prevede la art.135 alin.2 lit.f că statul trebuie să asigure „crearea condițiilor necesare pentru creșterea calității vieții”.

incriminarea în Codul penal⁷⁶ a unor fapte îndreptate împotriva integrității corporale și psihice ori a sănătății.⁷⁷

Un alt aspect al protecției integrității fizice a corpului uman îl reprezintă *protecția juridică a corpului după moarte*. Această protecție este legată în aceeași măsură de dreptul la a dispune de sine însuși, individul fiind cel care hotărăște cu privire la corpul ori părți ale corpului său. Mai exact, el poate decide asupra funeraliilor sale (înhumare, incinerare, ceremonie etc.) ori poate dispune ca, după moartea sa, corpul său ori părți ale acestuia să fie utilizat în scopuri științifice sau medicale.⁷⁸

Dreptul la viață, precum și la integritate fizică și psihică consacrate atât în Codul civil cât și în Constituție, sunt drepturi subiective recunoscute de stat fiecărui individ aflat sub jurisdicția sa. În temeiul acestora, titularul lor este îndreptățit să pretindă, în propriul interes, tuturor celorlalte subiecte de drept să se abțină de la orice act sau fapt de natură să-l împiedice să-și exercite dreptul respectiv sau, dimpotrivă, să întreprindă o anumită acțiune, datorită căreia exercitarea dreptului pozitiv devine posibilă pentru titularul său. În cazul acestor drepturi se îmbină voința individuală a titularului acestora cu voința colectivă a statului, exprimată prin normele de drept care îi configurează spațiul de manevră pentru exercitarea drepturilor respective. Se observă astfel că o parte din problematica avută în vedere de legiuitorul civil este conexasă dispozițiilor cuprinse în art. 22 din Constituție, iar cele două texte normative coroborate reflectă o viziune nouă asupra omului, acesta apărând nu numai ca subiect de drept civil, ca un participant la circuitul civil general, ca titular de drepturi și obligații civile, ci și ca subiect de drept constituțional, statul asumându-și obligația, față de acesta, de a-i garanta viața, integritatea fizică și psihică, precum și de a-i asigura un statut social care să-i confere demnitate.

Noul Cod civil preia practic conținutul juridic al art.22 alin.1 din Constituție și la art. 61 dispune că „Viața, sănătatea și integritatea fizică și psihică a oricărei persoane sunt garantate și ocrotite în mod egal de lege”. Mai mult chiar, același cod include într-un enunț legislativ ordinar un adevărat principiu constituțional. Așadar, alin. (2) al art. 61 prevede că „Interesul ființei umane trebuie să primeze asupra interesului unic al societății sau al științei”. Apare chiar din enunțul citat o concepție nouă despre om, potrivit căreia dreptul acestuia la viață este considerat de legiuitorul civilist, asemenea legiuitorului constituant, ca un drept inerent ființei umane. Așadar, norma de drept civil nu se mai limitează la recunoașterea și reglementarea capacității civile a persoanei fizice, adică a capacității sale de folosință și de exercitiu, ci își arogă un soi de normă

---

⁷⁶ În Codul penal românesc, faptele îndreptate împotriva integrității corporale sau sănătății sunt reglementate la capitolul II din partea specială care prevede la art.193 infracțiunea de lovire sau alte violențe, la art.194 vătămarea corporală, la art.195 lovirile sau vătămările cauzatoare de moarte, iar la art.196 vătămarea corporală din culpă ș.a.

⁷⁷ Augustin Vasile Fărcaș, Nicoleta Fărcaș, *Drept civil. Persoanele – în reglementarea noului Cod civil*, Editura Universul juridic, București, 2012, pp.35-46.

⁷⁸ Gabriel Popescu, Gheorghe Mihai, *op.cit.*, pp.90-92.

constituțională, de vreme ce stabilește o ordine de preferință a interesului și binelui ființei umane față de interesul unic al societății sau al științei.⁷⁹

Problematika începutului dreptului la viață este deosebit de delicată, dificultățile apar pe acest plan deoarece nu există nici o definiție științific incontestabilă cu privire la începutul vieții. Problema centrală care se pune referitor la dreptul la viață este de a ști dacă trebuie să ne raportăm la naștere sau la concepție. Textele sunt în general tăcute asupra acestui punct foarte important, iar acest lucru este cu atât mai îngrijorător cu cât consecințele manipulării genetice, ale experimentelor pe embrioni umani sau ale reproducerii asistate medical pot fi foarte grave, iar protejarea minorului care urmează să se nască este la fel de importantă ca cea a celui care este născut deja.⁸⁰

Din punct de vedere juridic, atunci când discutăm despre nașterea dreptului la viață, discutăm implicit despre începutul capacității de folosință a persoanei fizice care, conform dispozițiilor art.35 din Codul civil actual, „*capacitatea de folosință începe de la nașterea persoanei și încetează odată cu moartea acesteia*”. De asemenea, „*drepturile copilului sunt recunoscute de la concepțiune, însă numai dacă el se naște viu*”.⁸¹

Codul civil actual ca și Codul civil de la 1864 sau alte legi, nu dau o definiție juridică a morții. Desigur, ar fi riscant să se impună o definiție legală rigidă asupra unei probleme care nu poate fi rezolvată decât printr-un diagnostic individualizat și pentru care criteriile sunt repuse în discuție datorită progreselor științei. De aceea astăzi moartea nu mai înseamnă în mod obligatoriu trecerea brutală de la o stare la alta. Ea rezultă adesea dintr-un proces mai mult sau mai puțin lent de degradare a funcțiilor vitale. Trebuie subliniat însă că în timpul acestui proces de declin, viitorul defunct rămâne o persoană și, fiind o persoană slăbită, cu atât mai mult ea trebuie protejată împotriva eventualelor pericole ori ceea ce legislația ar considera-o astfel, cum ar fi eutanasia, prelevarea prematură de organe, țesuturi și celule etc.⁸²

Eutanasia sau moartea clinic asistată este interzisă în România, cu toate că există păreri și discuții care ar susține această idee, însă vocile care condamnă această practică sunt mai puternice. De fapt, ea este considerată o ucidere, în ciuda acceptării exprese a victimei (eutanasiu activă). Mai mult ca oricând astăzi sunt tot mai mulți cei care cer dezincriminarea ei în favoarea unei eutanasiu numită *de compasiune* și tot mai multe voci sunt cele care cer valabilitatea unui act (testament asupra vieții), prin care individul își exprimă dorința ca viața sa să nu fie prelungită în mod artificial în caz de maladie incurabilă.⁸³

---

⁷⁹ Cristian Ionescu, *Dreptul la viață. O perspectivă constituțională*, Revista Dreptul, București nr.9, (2016): 80-96.

⁸⁰ Jean-Francois Renucci, *Tratat de drept European al drepturilor omului*, Editura Hamangiu, București, 2009, pp. 100-102.

⁸¹ A se vedea dispozițiile și disp. art.36 din Codul civil.

⁸² Ungureanu Ovidiu, Munteanu Cornelia, *Drept civil. Persoanele în reglementarea noului Cod civil*, Editura Hamangiu, București, 2013, pp.115-116.

⁸³ *Ibidem*, p.119.

Evoluția reglementărilor referitoare la avort în România se circumscrie mișcării universale de emancipare a femeii. Istoria ne arată că femeia în România a avut mult timp un statut inferior și chiar dependent bărbatului. În perioada feudală, femeia fiind supusă bărbatului și familiei sale, aceasta avea o poziție defavorabilă atât în familia sa cât și în societate, putând chiar să fie închisă sau înlănțuită pentru adulter. Modernitatea legislativă a venit odată cu adoptarea Codului Calimachi în 1817 și a Codului Caragea în 1818, apoi cu schimbarea politică și socială adusă de Revoluția din 1848, menținându-se însă inferioritatea femeii în societate. Codurile penale adoptate ulterior, din 1865 și din 1937, pedepseau avortul fiind considerat delict, iar Constituția din 1923 stipulează drepturi civile egale ale femeii cu bărbatul, însă acesta din urmă are în continuare drepturi asupra corpului femeii. Dacă în 1957 se dispunea legalizarea avortului, din anul 1966 și până în 1989, avortul a fost interzis aproape în totalitate. La acest moment, avortul este legal numai în primele paisprezece săptămâni de sarcină și efectuat de personal de specialitate, excepțiile fiind strict reglementate.

Art.201 din Noul Cod penal roman dispune că „1) Întreruperea cursului sarcinii săvârșită în vreuna dintre următoarele împrejurări: a) în afara instituțiilor medicale sau a cabinetelor medicale autorizate în acest scop; b) de către o persoană care nu are calitatea de medic de specialitate obstetrică-ginecologie și drept de liberă practică medicală în această specialitate; c) dacă vârsta sarcinii a depășit paisprezece săptămâni, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă și interzicerea exercitării unor drepturi”, excepție făcând situația în care : „întreruperea cursului sarcinii este efectuată în scop terapeutic de un medic de specialitate obstetrică-ginecologie, până la vârsta sarcinii de douăzeci și patru de săptămâni, sau întreruperea ulterioară a cursului sarcinii, în scop terapeutic, în interesul mamei sau al fătului”.⁸⁴

Materialul genetic al speciei umane alcătuiește patrimoniul genetic al umanității. Este important ca acest patrimoniu să fie reglementat pe măsură, iar unele legislații s-au conformat deja. Art.63 alin.(1) din Codul civil român actual reproduce art.16-4 alin.(3) din Codul civil francez care prevede faptul că „*Nimeni nu poate aduce atingere speciei umane. Orice practică eugenică prin care se tinde la organizarea selecției persoanelor este interzisă*”. Necesitatea unei schimbări a existat și în dreptul nostru întrucât, singur, art.22 din Constituția română⁸⁵ era insuficient. Codul civil actual a adus precizarea așteptată, în sensul că nu se poate aduce nici o atingere speciei umane. Urmează prevederea referitoare la eugenie în formularea următoare: „*Este interzisă orice practică eugenică prin care se tinde la organizarea selecției persoanelor*”.(art.62 alin.2). Interzicerea eugeniei este postulată și în Noul Cod de deontologie medicală adoptat de Colegiul medicilor din România la data de 30 martie 2012, acest din urmă act normativ „incriminează” eugenia ca practică nedeontologică, alături de eutanasiu.⁸⁶

---

⁸⁴ Laura Maria Stănilă, *Provocările bioeticii și răspunderea penală*, Editura Universul Juridic, București, 2015, pp.135-159.

⁸⁵ Art. 22 – Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică, din Constituția română, prevede că „Dreptul la viață, precum și dreptul la integritate fizică și psihică ale persoanei sunt garantate”.

⁸⁶Călina Jugastru, *op.cit.*, pag.12-14.

Deși există un consens general în mediul juridic internațional cu privire la existența subiectului de drept care se situează între momentul nașterii și cel al morții, atunci când se discută despre fetus, părerile sunt divergente. Fetusul a fost definit de doctrină ca fiind o entitate vie care rezultă din fertilizarea, *in vivo* sau *in vitro*, a ovulului și care se dezvoltă în uterul unei femei, fiind incapabil să supraviețuiască și să se dezvolte înafara acestuia.⁸⁷

Cu toate acestea, statutul juridic al fetusul este încă incert din punct de vedere legal, față de statutul juridic al unei persoane, care este clar definit de toate sistemele de drept – persoana trebuie să fie născută, vie și viabilă, indiferent dacă este pe deplin capabilă sau nu.⁸⁸

Procrearea medical asistată sau reproducerea umană asistată medical, pe scurt RUAM, a stârnit în lume nu numai entuziasmul și satisfacția față de progresele medicale care au oferit mult doritele rezolvări ale sterilității și infertilității, dar și destule angoase față de posibilitatea pierderii controlului asupra unui proces atât de complex.

În dreptul românesc, aceste noutăți genetice nu au găsit neapărat un cadru juridic corespunzător. Dacă până recent singura reglementare era cea oferită de jurisprudență și doctrină, astăzi acest domeniu este reglementat în linii mari de către Legea 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății prin Titlul VI, art.142 lit.t care statuează faptul că reglementările cuprinse în lege se aplică inclusiv tehnicilor de fertilizare *in vitro*. Noile dispozițiile ale Codul civil românesc prevăd la art.442 care sunt condițiile reproducerii medicale cu un terț donator.

Clonarea este interzisă prin dispozițiile art.63 din Codul civil întrucât reprezintă o intervenție asupra caracterelor genetice: „Este interzisă orice intervenție având drept scop crearea unei ființe umane genetic identice unei alte ființe umane vii sau moarte, precum și crearea de embrioni umani în scopuri de cercetare”. Aceeași formulare folosește și Codul deontologic medical.

---

⁸⁷ Specialiștii consideră că această definiție acoperă atât pre-embriunul (ovulul fecundat anterior implantării), cât și embriunul ca atare sau fetusul (W.Lang).

⁸⁸ Cu mulți ani în urmă, Boece lansa aprecierea după care persoana este o „substanță individuală și de natură rațională” din care ar decurge, pe lângă delimitarea statutului embriunului și protejarea vieții umane în formare și nesacrificarea sa decât în numele unor principii superioare. Pentru teoriile religioase, embriunul poartă imaginea divină și nu este doar un simplu țesut și deci este considerată o persoană, de aici decurge și intangibilitatea sa. Față de concepțiile etico-religioase privind statutul embriunului, zigotul este considerat un proiect de program individualizat, o nouă viață individuală, fiind deja omul ce va fi (Tertulian). Acesta este și motivul pentru care Raportul Warcock consideră că embriunul este om după 14 zile (când începe dezvoltarea liniei primitive ce reprezintă baza dezvoltării individuale, până atunci, pentru Mc Larin, el fiind doar într-o pregătire sau de preembriun, după Grobstein). Așadar, la 14 zile se trece de la nivel celular la nivel holistic și până acum preembriunul are capacitatea potențială de a fi persoană. În raport de acest statut al embriunului se ridică problema legitimității utilizării lor în diferite scopuri. Astfel, alegerea embriunilor pentru FIVETE prin screening-uri adecvate este considerată o adevărată eugenie de ameliorare a rezervorului genetic al unei populații. La fel și în cercetarea științifică biomedicală *apud* Gheorghe Scripcaru, Aurora Ciucă, Vasile Astărăstoae, Călin Scripcaru, *Introducere în biodrept. De la bioetică la biodrept*, Editura Lumina Lex, București, 2003, pp.208-209.

Stabilirea identității unei persoane pe baza ADN-ului, fără însă a încălca protecția vieții private, amprenta genetică trebuie să aibă indicații legale bazate pe date bioetice care atrag atenția asupra riscului de incriminare exclusiv pe baza lui, riscului de omologare a refuzului cercetării sale cu vinovăție, de aici rezultând necesitatea consimțământului prelevării și prevalenței tuturor datelor de anchetă în incriminarea unui suspect. Din acest motiv, rezultatele aparțin unor explorări încrucișate, anonime ca proveniență și rezultate anterior pentru a evita eventualele erori. În cazul rudelor, deși riscul de eroare este de 1 la zeci de milioane, este totuși necesar a crește numărul de markeri genetici investigați de la 6 la 20 pentru a exclude orice dubiu de eroare. Afirmarea vinovăției sau inocenței prin proba ADN cu o probabilitate de 99,99%, atestă proba ca fiind fiabilă în justiție. Ereditatea proprie a fiecărei persoane conferă fiabilitate maximă amprentei genetice, cu excepția endogamiilor, caz în care se pot întâlni amprente similare, însă utilizare în cercetarea criminalistică și în filiație se face cu o probabilitate de 100%. Totuși, pentru că această cercetare genetică implică o încălcare a dreptului la viață privată și a libertății individuale, ea trebuie solicitată și efectuată numai cu respectarea condițiilor restrictive legale.⁸⁹ Cercetarea medico-științifică a caracterelor genetice individuale se limitează la scopul medical și la finalitatea științifică.

În România, băncile de celule stem sunt private și impun costuri, iar promovarea intensă a dus la o creștere semnificativă a comercializării cu celule stem de către părinți. Din aprilie 2013 s-a înființat în România Registrul Național al Donatorilor Voluntari de Celule Stem Hematopoietice, instituția responsabilă cu procesarea cererilor, din țară sau din străinătate, pentru utilizarea de celule stem hematopoietice de la donatori neînrușiți cu pacienții, reglementată de Legea nr.95/2006 privind reforma în domeniul sănătății.⁹⁰

Legea nr.95/2006 reglementează transplantul de organe, țesuturi și celule umane, operațiune care se poate efectua numai în scop terapeutic. Chiar dacă legea nu cere *expressis verbis* ca transplantul să fie nepericulos pentru viața primitorului, acest lucru se subînțelege. Desigur riscul există, dar acesta trebuie să fie dictat de bunul simț și de deontologia profesională.

Și în cazul prelevării de organe, țesuturi și celule de la o persoană decedată se aplică dispozițiile titlului VI al Legii nr.95/2006 privind reforma în domeniul sănătății⁹¹. Această nouă reglementare în materie permite ca, după constatarea morții, să se efectueze prelevări de organe, țesuturi și celule asupra cadavrului unei persoane care a consimțit personal la un asemenea demers, în timpul vieții, sau în absența unui asemenea consimțământ, a acordului rudelor care se numește consimțământ familial.

---

⁸⁹ Scripcaru, Gheorghe, Ciucă, Aurora, Astărăstoiaie, Vasile, Scripcaru, Călin, *Introducere în biodrept. De la bioetică la biodrept*, Editura Lumina Lex, București, 2003, pp.162-163.

⁹⁰ Restul informațiilor privind toate reglementările în materie se pot găsi la: <http://www.rndvcsh.ro/despre-noi/legislatie/>.

⁹¹ A se vedea în întregime dispozițiile legale: http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/71139#id_ttlA1280_ttl, ultima accesare: 14.06.2018.

În ceea ce privește dreptul la integritate psihică, acesta nu a fost expres recunoscut și garantat până relativ târziu. Cele mai multe instrumente internaționale în materie nu conțin o referire expresă la dreptul la integritate psihică a individului. Este evident faptul că acest drept nu s-a numărat printre primele drepturi consacrate pe plan internațional. Mult mai târziu a primit atenția cuvenită, considerându-se că integritatea fizică și cea psihică reprezintă două părți indisociabile ale ființei umane. Totuși, chiar și în prezent, este dificil pentru juriști să îi determine conținutul și modalitățile de manifestare. Ca urmare, acest drept este supus unei continue interpretări „evolutive”, pe măsură ce societățile contemporane îi recunosc importanța.

O particularitate a acestui drept constă în faptul că foarte puține constituții din lume îl consacră în mod expres, Constituția României numărându-se printre puținele Constituții care consacră în mod expres și de sine stătător dreptul la integritate psihică, alături de Constituția Spaniei, a Portugaliei și a Sloveniei.⁹²

Drepturile incluse în această categorie sunt : dreptul la liberă exprimare, dreptul la respectarea vieții private, dreptul la demnitate, onoare și reputație, dreptul la propria imagine precum și protecția datelor cu caracter personal.

Libertatea de expresie apare, astfel, descompusă în dreptul de a răspândi idei, pe de o parte, și dreptul de a le primi, pe de altă parte. Acest din urmă aspect fundamentează, de fapt, un veritabil *drept de a ști* care aparține cetățeanului. Dacă până acum libertatea de exprimare era cea intens mediatizată, problema dreptului cetățeanului de a fi informat este de dată relativ recentă. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, prin jurisprudența sa relevantă, a distins cele două componente ale libertății de exprimare. Astfel, în virtutea art.10 din Convenție, nu numai presa are rolul de a răspândi informații și idei de interes public, dar și publicul are dreptul să le primească.⁹³

Valoarea constituțională a dreptului la respectul vieții private se regăsește în dispozițiile art.26 din Constituția României care stabilește la alin.1 că „autoritățile publice respectă și ocrotesc viața intimă, familială și privată”. Asemeni Constituției altor state, Constituția României de la 1991 nu se oprește la proclamarea vieții intime, familiale și private, întregind protecția constituțională a dreptului vizat prin consacrarea unor aspecte ale acestuia care beneficiază de protecție specifică, aici înscriindu-se garantarea inviolabilității domiciliului, a secretului corespondenței și a libertății de căsătorie. Se poate observa faptul că există un cadru general în care are loc consacrarea constituțională a dreptului la respectarea vieții private determinate de consacrarea principiului liberei dezvoltări a personalității umane. Prin urmare, instituțiile publice au datoria de a proteja viața intimă și viața privată a individului.⁹⁴

---

⁹² Nasty Marian Vlădoiu, *Protecția constituțională a vieții, integrității fizice și a integrității psihice: studiu de doctrină și jurisprudență*, Editura Hamangiu, București, 2006, pp.277-286.

⁹³ A se vedea: Bladet Tromso și Stensaas c. Norvegia (1999), Dichand și alții c.Austria (2002), McVicar c.Regatul Unit (2002) etc.

⁹⁴ Sonia Drăghici, *Efectele dreptului la respectul vieții private și al demnității asupra dreptului civil*, Editura Universul Juridic, București, 2011, pp.19-22.

Viața privată și componentele sale corelative, indiferent care sunt ori care vor fi, se cer a fi ocrotite pentru oferi posibilitatea personalității individului, cu tot ceea ce presupune ea, să-și afirme devoltarea în condiții optime. Așadar, o normală formare și desfășurare a relațiilor sociale legate de ocrotirea juridică a personalității ca valoare, nu ar fi posibilă fără garanții exacte și fără combaterea eficace a tot ceea ce este vătămător pentru afirmarea acesteia. Omului îi este indispensabil sentimentul de liniște și siguranță în activitățile sale zilnice, pe care îl dobândește în condițiile unei netulburate libertăți de a-și orânduși și practica propriile conduite de viață privată, respectând ordinea și disciplina socială reglementată. De aceea, societatea etatică are tot interesul să asigure, în cadrul relațiilor sociale, dreptul personalității la viața privată.⁹⁵

Demnitatea umană reprezintă o valoare supremă, fiind considerată principiu al drepturilor fundamentale. Acest concept reprezintă nucleul în jurul căruia se configurează și reconfigurează standardele protecției drepturilor fundamentale prin raportare la dimensiunile sociale, morale și legale.

Dacă recunoaștem autoritatea conceptului de “demnitate umană” din perspectiva principiului constituțional al drepturilor fundamentale, atunci acceptăm forța legală a principiului pentru *a priori* a garanta și proteja un drept fundamental, împreună cu rigorile recunoașterii care sunt subordonate conceptului de “demnitate umană”.⁹⁶

Unul dintre drepturile personalității, calificate de doctrină ca „drepturi primordiale ale ființei umane”, este și dreptul la reputație, ca element component al dreptului la demnitate, alături de dreptul la onoare. Delimitarea celor două concepte, de onoare și reputație, nu este unul facil, astfel că legătura dintre ele „poate merge până la sinonimie: o atingere a reputației înseamnă o atingere a onoarei”. Această legătură transpare și din referirile doctrinare la cele două noțiuni. Astfel, în timp ce onoarea este conturată drept “sentimentul pe care îl are o persoană că este fără reproș din punct de vedere moral și juridic și totodată este considerată ca atare în societate”, reputația este calificată drept „felul în care o persoană este apreciată în societate ca și calitate recunoscută”. Așadar, caracterul social atât în cazul onoarei, cât și al reputației este de netăgăduit.

Legiuitorul român reglementează dreptul la onoare și reputație la art.72 alin.2 din Codul civil, alături de conceptul de demnitate pe care legiuitorul nu-l definește însă: „este interzisă orice atingere adusă onoarei și reputației unei persoane, fără consimțământul acesteia ori fără respectarea limitelor prevăzute la art.75”. Așadar, dispozițiile art.72 se coroborează cu cele ale art.75 din Codul civil care prevăd limitele acordării acestor drepturi la convențiile și pactele internaționale privitoare la drepturile omului la care România este parte.⁹⁷

---

⁹⁵ Gabriel Popescu, Gheorghe Mihai, *op.cit.*, p.85.

⁹⁶ Lucian Pop, “Human Dignity – *Constitutional Principle of Fundamental Human Rights*”, Central and Eastern European Online Library, 2011, p. 46.

⁹⁷ Roxana Maftעי, *Dreptul persoanei la reputație în contextul reglementărilor legale naționale și internaționale și a jurisprudenței în materie*, Revista Universul Juridic nr.3, martie 2019, pp.57-63.

Ca și numele, imaginea persoanei își găsește protecția cu titlu de element identificator al persoanei, ea fiind o reprezentare a trăsăturilor fizice ale persoanei, atunci când este luată fără consimțământul persoanei constituie o violare a dreptului la intimitate.

Derivat al drepturilor personalității, protecția datelor personale apare adesea intim conexasă unui alt drept fundamental, respectiv dreptul la viață privată. Dreptul la viață privată are un statut aparte în contextul drepturilor personalității și prezintă forme specifice de manifestare în mediul virtual. În relația dintre dreptul la viață privată și protecția datelor apare o nouă categorie de drepturi născută din simbioza dintre cele două, respectiv *dreptul la intimitate virtuală* care se dezvoltă în mediul internetului.⁹⁸

Fiind consacrat în mod oficial ca drept fundamental prin adoptarea Regulamentului (UE) 2016/679, dreptul la protecția datelor personale a primit și caracter autonom față de dreptul la viață privată de care era legat până acum, oferindu-ne astfel un spațiu de libertate, securitate și justiție adaptat nevoilor actuale ale omenirii, ancorată mai mult într-o lume virtuală.⁹⁹

În România, responsabilitatea protecției datelor cu caracter personal îi revine Autorității Naționale de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal¹⁰⁰, autoritate publică centrală autonomă cu competență generală în domeniul protecției datelor personale care reprezintă garantul respectării drepturilor fundamentale la viață privată și la protecția datelor personale, statuate cu precădere de art. 7 și 8 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, de art. 16 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene și de art. 8 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale.

În ceea ce privește respectul datorat persoanei după decesul acesteia, fundamentul teoretic îl reprezintă teoria umanistă privind definirea ființei umane ca subiect de drepturi și obligații. Această teorie înglobează în drepturile aferente ființei umane și pe cele ale persoanei decedate.

Transpunerea în ordinea juridică românească a reglementărilor internaționale privind respectul datorat persoanei după decesul său, acceptate prin ratificare, au fost înglobate în dreptul intern ca fiind prioritare¹⁰¹. Prima construcție legislativă în acest sens a fost cuprinsă în Legea

---

⁹⁸ Din momentul accesării internetului, subiectul își desfășoară activitatea sub semnul propriilor decizii - vizitează magazinele virtuale, bibliotecile online, își triază corespondența electronică, achiziționează bunuri ș.a. Sunt activități cotidiene, similare celor desfășurate în lumea fizică, diferența fiind dată de împrejurarea că se derulează în mediul virtual. Sunt expresia aceluiași drept la autodeterminare al individului, astfel că trebuie să se bucure de aceeași protecție legală. S-a afirmat, în acest sens, că „violarea intimității, prin mijloacele tehnice nou apărute, este un risc - asumat din momentul conectării efective la internet - poate la fel de important ca violarea intimității în viața de zi cu zi, prin mijloace convenționale”. *apud* Călina Jugastru, *Reforma Europeană în materia datelor cu caracter personal. Regulamentul (UE) 2016/679 (I)*, Dreptul ; Bucharest Iss. 6, (2017): 9-41.

⁹⁹ Călina Jugastru, *Reforma Europeană în materia datelor cu caracter personal. Regulamentul (UE) 2016/679 (I)*, Dreptul ; București, nr. 6, (2017): 9-41.

¹⁰⁰ A se vedea site-ul oficial: <http://www.dataprotection.ro/> .

¹⁰¹ Art.11 alin.2 din Constituție prevede faptul că „, Tratatetele ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern”.

nr.104/2003 privind manipularea cadavrelor umane și prelevarea organelor și țesuturilor de la cadavre în vederea transplantului, a creat cadrul juridic adecvat pentru utilizarea cadavrelor umane în scopul diagnosticării sau activității didactice sau științifice. Legea nr.95/2006 privind reforma în domeniul sănătății a soluționat mai multe problematice ivite în practica prelevării de la persoane decedate, cum ar fi: a fost legiferat consimțământul expres pentru prelevare¹⁰²; departamentele funcționale din cadrul instituțiilor de învățământ superior au fost obligate să asigure serviciul religios și, după caz, incinerarea sau înmormântarea cadavrelor, după utilizarea lor în scop didactic sau științific; a fost așezată în sarcina medicului care a efectuat prelevarea, obligația de a restaura și reface fizionomia cadavrului în scopul obținerii unei înfățișări demne a corpului defunctului.¹⁰³ Acestor dispoziții ale legii li se adaugă actele administrative normative elaborate în materie, și anume: ordinele ministrului sănătății nr. 1242/200731, care reafirmă obligativitatea consimțământului necesar prelevării de țesuturi și/sau celule de la un donator decedat, și ordinul nr.1763/200732, care transpune legislativ Directiva Parlamentului European și a Consiliului 17/2006/CE din 8 februarie 2006. De asemenea, Legea nr. 102/201434 privind cimitirele, crematoriile umane și serviciile funerare, a consfințit dreptul la o înmormântare decentă și la aducerea ultimului omagiu la locul de veci al decedatului (art. 2 alin.2). Totodată, legea statornicește, imperativ, obligația de a fi îndeplinită voința defunctului cu privire la locul și modalitatea desfășurării procesiunii funerare. Dacă această voință nu a fost exprimată, are caracter prioritar voința persoanelor obligate să dispună cu privire la înmormântare (art. 2 alin.2, art. 16 și art. 17).¹⁰⁴

Problema răspunderii pentru daune morale s-a conturat pe tărâm delictual, încă din vechiul drept roman, pe când în domeniul contractual, aceeași problemă s-a ridicat abia în dreptul modern. În cadrul dreptului roman se folosea atât noțiunea de ”daună nepatrimonială”, ce viza atingerile fizice aduse unei persoane sau moralității, demnității ori reputației sale prin delikte private, cât și prin sancționarea cu amenzi a unor asemenea delikte. Diferite acțiuni ale persoanei cum ar fi, de exemplu, actele de lovire și mutilare corporală, vorbe și scrierile injurioase, gesturile obscene, fapte defămătoare sau contrare bunelor moravuri, ca și tentativele de seducție, constituiau delictul de injurie, care avea o acțiune proprie (*actio iniuriarum*).

În dreptul civil modern, răspunderea delictuală pentru prejudiciul nepatrimonial a fost abordată și soluționată diferit. Astfel, în unele sisteme de drept (cazul celui francez și român), în

---

¹⁰² Art.147 pct.4 din Legea 95/2006 prevede că „prelevarea de organe, țesuturi și/sau celule de la persoanele decedate se face numai cu consimțământul scris al cel puțin unuia dintre membrii majori ai familiei sau al rudelor, în următoarea ordine: soț supraviețuitor, părinți, descendenți, frate/soră, altă rudă în linie colaterală până la gradul al IV-lea inclusiv, conform modelului de formular aprobat prin ordin al ministrului sănătății”.

¹⁰³ Art.148 alin.7 din Legea 95/2006 prevede că „medicii care au efectuat prelevarea de organe și țesuturi de la o persoană decedată vor asigura restaurarea cadavrului și a fizionomiei sale prin îngrijiri și mijloace specifice, inclusiv chirurgicale, dacă este necesar, în scopul obținerii unei înfățișări demne a corpului defunctului”.

¹⁰⁴ Perju Pavel, *Respectul datorat persoanei și după decesul ei, în reglementările existente în ordinea juridică a unor state europene și nord-americane, precum și în noul Cod civil, Dreptul* ; Bucharest Iss. 1, (2016): 16-35.

lipsa unor texte exprese, răspunderea civilă pentru daune morale a fost admisă și generalizată pe cale de interpretare a dispozițiilor legale privitoare la răspunderea civilă delictuală.¹⁰⁵

Reglementarea drepturilor personalității în noul Cod Civil a reprezentat o premieră în legislația românească, fiind un adevărat progres în materia protecției persoanei în dreptul privat. Ca și sistemul francez, dreptul românesc a ignorat aceste drepturi până la finalul secolului al XIX-lea când doctrina și jurisprudența au conturat acest nou domeniu în favoarea drepturilor fundamentale. În acest sens, dispozițiile art.58 din NCciv dispun că „orice persoană are dreptul la viață, la sănătate, integritate fizică și psihică, la demnitate, la propria imagine, la respectarea vieții private, precum și la alte asemenea drepturi recunoscute de lege”. În același timp, noile dispoziții ale Codului civil românesc ocrotesc personalitatea umană, recunoscând individului dreptul la ocrotirea valorilor intrinseci ființei umane precum viața, sănătatea, integritatea fizică și psihică, demnitatea, intimitatea și viața privată, libertatea de conștiință, precum și drepturile artistice și intelectuale. Atingerile aduse acestor drepturi antrenează atât un prejudiciu economic, cât și unul nepatrimonial. Protecția drepturilor nepatrimoniale este reglementată la Titlul V, Cartea I, art.252-257, prevederi ce constituie dreptul comun în materie de apărarea a drepturilor personalității, cu derogările care ar putea fi impuse de legislație.¹⁰⁶

6. Concluziile finale ale lucrării

Concluziile finale ale lucrării trec în revistă așa-numitele „noi drepturi ale personalității”, respectiv: dreptul la autodeterminare, dreptul la cunoașterea originilor, dreptul la protecția datelor personale, precum și dreptul la uitare. Facem în același timp și o incursiune în viitor printr-o analiză a personalității electronice.

Unul dintre cele mai cunoscute principii în drepturile personalității este *dreptul la autodeterminare*, pe care îl regăsim în primul rând la discursul privind dreptul asupra propriului corp și pe care îl includem în această nouă categorie a noilor drepturi ale personalității, fiind un drept din ce în ce mai invocat în doctrină și în mediul juridic pentru justificarea diverselor acte care implică corpul uman.

Un alt drept pe care îl includem în această categorie de noi drepturi este *dreptul la cunoașterea originilor*. Acesta a apărut în paralel cu răspândirea în multe state a procedurilor de reproducere uman asistată, a popularizării legalizării surogației, precum și a creșterii comerțului cu ovule și spermă congelată.

---

¹⁰⁵ Gheorghe Vintilă, *Daunele morale. Studiu de doctrină și jurisprudență*, ediția a 2-a, Editura Hamangiu, 2006, pp.45-48.

¹⁰⁶ Ungureanu Ovidiu, Munteanu Cornelia, *Protecția drepturilor nepatrimoniale cu privire specială asupra drepturilor personalității în concepția Noului Cod civil*, în *Revista română de drept privat* vol. 2012, nr.1, 2012, pp.244-263, disponibil online la [HeinOnline](#), accesată la 21.04.2020.

Dacă în sistemul românesc protecția datelor personale este prevăzută în mod expres în categoria drepturilor personalității, doctrina spaniolă nu o include în această categorie, iar doctrina franceză o tratează, în principiu, separat. Dreptul la protecția datelor personale este intim legat de dreptul la viață privată și poate fi considerată *personalitatea numerică a individului*, acea personalitate pe care o regăsim în mediul online, cu toate datele intim atașate.

Prezența în mediul virtual a aproape întregii populații globale a dus la necesitatea reglementării unor aspecte legale privind drepturile individului în acest mediu. Astfel a apărut dreptul de a fi uitat („le droit a l’oubli numérique” ori „el derecho al olvido”) pe care jurisprudența europeană a subliniat-o mereu în jurisprudența sa constantă.

În ceea ce privește personalitate electronică ori e-personalitatea, facem trimitere la evoluția inteligenței artificiale și implicațiile acestei evoluții în viața individului și a societății umane.

Argumentele care sunt formulate în favoarea *personalității electronice* implică similitudinile dintre sistemele IA și calitățile umane, astfel încât s-ar putea recunoaște personalitatea acestor sisteme în fața legii. Astfel de asemănări se referă la sensibilitatea morală față de mașinăriile care au aspect umanoid, limbajul natural al acestor roboți, comunicarea naturală ori faptul că aceștia au primit nume.

În contextul promovării raportului Parlamentului UE din 2017 privind personalitatea electronică și robotica, mediul științific s-a preocupat de atunci să analizeze implicațiile legale și etice ale unei potențiale reglementări privind răspunderea civilă a sistemelor de inteligență artificială, dar și acordarea unei personalități juridice acestor entități care să permită gestionarea răspunderii pentru potențialele daune cauzate în exercitarea activității pentru care au fost programate.¹⁰⁷

După cum am arătat încă de la începutul acestei lucrări, progresul tehnologic ne arată că avem permanentă nevoie de a urmări acest progres în raport cu necesitățile noastre cotidiene și de a urmări impactul pe care acesta l-ar putea avea asupra vieții noastre. Pe măsură ce impactul tehnologiei asupra activității umane este tot mai mare, potențialul risc cauzat de utilizarea roboticii, dar mai ales al roboților autonomi, trebuie analizat din perspectiva confidențialității și autonomiei datelor umane utilizate. Deși o parte dintre promisiunile acestor inovații tehnologice nu au fost încă pe deplin realizate, se așteaptă o schimbare profundă asupra extinderii roboticii în noi domenii de interacțiune umană care sunt previzibile de a produce o serie de modificări profunde ale modului în care indivizii vor percepe unele concepte fundamentale precum intimitatea ori compania. Viziunea centrării pe om a acestor noi tehnologii ridică încă de pe acum numeroase întrebări etice și legale complexe care ar trebui abordate încă din acest stadiu de proiect pentru a

---

¹⁰⁷ Simon Chesterman, *Artificial Intelligence and the limits of legal personality*, în ICLQ vol 69, October 2020 pp 819–844, online la <https://www.cambridge.org/core/journals/international-and-comparative-law-quarterly/article/artificial-intelligence-and-the-limits-of-legal-personality/1859C6E12F75046309C60C150AB31A29>, accesată ultima dată la 26.03.2022.

evita să ne trezim, într-un viitor destul de apropiat, într-o realitate science-fiction pe care nu o mai putem gestiona. Important este să înțelegem importanța inovației tehnologice și să o adaptăm nevoilor noastre, fără a ajunge în punctul în care să confundăm conceptele.

Bibliografie

I. Cărți, tratate, monografii

1. Andreas Bucher, *Personnes physiques et protection de la personnalité*, ed.a IVa, Editura Helbing & Lichtenhahn, Bâle, 1999.
2. Ángel Carrasco Perera, *Derecho civil, introducción, derecho de la persona, derecho subjetivo, derecho de propiedad*, 2ª edición, Madrid Tecnos, 2004.
3. Azcona, Aurora Lopez, *Derecho civil: persona y bienes. Cuaderno de trabajo*, 2ª edición, Prensas de la universidad de Zaragoza, 2019.
4. Beignier, Bernard, *Le droit de la personnalité*, Presses Universitaires de France, Paris, 1992.
5. Bernard Teyssie, *Droit des personnes*, ed.a 19-a, Editura LexisNexis, Paris, 2017.
6. Bruno Petit, Sylvie Rouxel, *Droit des personnes*, ed.a 4-a, Presses universitaires de Grenoble, 2015.
7. Brüggemeier Gert, Ciacchi Aurelia Colombi, O'Callaghan Patrick (editori), *Personality Rights in European Tort Law*, Cambridge University Press, 2010.
8. Chelaru, Eugen, *Drept civil. Persoanele. În reglementarea NCC*, ed.a 4-a, Editura C.H.BECK, București, 2016.
9. Ciucă, Valerius M., Damșa, Liviu, Durac, Gheorghe, Rawlings, Tom, Ungureanu, Carmen Tamara, Vârnăv, Augustin, Vârnăv, Mihaela, *Lecții de drept privat comparat*, vol.III, Editura Fundației Academiei AXIS, Iași, 2009.
10. Drăghici, Sonia, *Efectele dreptului la respectul vieții private și al demnității asupra dreptului civil*, Editura Universul Juridic, București, 2011.
11. Fărcaș, Augustin Vasile, Fărcaș, Nicoleta, *Drept civil. Persoanele – în reglementarea noului Cod civil*, Editura Universul Juridic, București, 2012.
12. François Terré, Dominique Fenouillet, *Les personnes. Personnalité-Incapacité. Protection*, ed.a 8-a, Editura Dalloz, Paris, 2012.
13. Gjidara-Decaix, Sophie, *Precis de droit civil*, Presses Universitaires de France, Paris, 2007.
14. Jean-Christophe Saint-Pau, *et.al.*, *Droits de la personnalité*, Editura LexisNexis, Paris, 2013.
15. Juan Jose Bonilla Sanchez, *Personas y derechos de la personalidad*, Colección jurídica general, Madrid, 2010.
16. Malaurie Philippe, Aynes Laurent, *Les personnes. Les incapacités*, Editura Defrenois, Paris, 2007.
17. Miguel Angel Encabo Vera, *Derechos de la personalidad*, Marcial Pons, Madrid, 2012.

18. Paloma Biglino, Juan María Bilbao, Fernando Rey, Javier Matia , José Miguel Vidal et ale., *Lecciones de derecho constitucional II*, Thomson Reuters, Valladolid, 2013.
19. Porras del Corral, Manuel, *Biotechnologia, derecho y derechos humanos*, Editura Publicaciones Obra Social y Cultural Cajasur, Cordoba, 1996.
20. Popescu Gabriel, Mihai Gheorghe, *Introducere în teoria drepturilor personalității*, Editura Academiei Române, București, 1992.
21. Renucci, Jean-Francois, *Tratat de drept European al drepturilor omului*, Editura Hamangiu, București, 2009.
22. Roberto Andorno, *Bioetica y dignidad de la persona*, ed.a.2^a, Tecnos, Madrid, 2012.
23. Schulman, Adam, *Human Dignity and Bioethics- Essays commissioned by the President's Council on Bioethics*, ed. Government Printing Office, Washington, 2008.
24. Scripcaru, Gheorghe, Ciucă, Aurora, Astărăstoiaie, Vasile, Scripcaru, Călin, *Introducere în biodrept. De la bioetică la biodrept*, Editura Lumina Lex, București, 2003.
25. Stănilă, Laura Maria, *Provocările bioeticii și răspunderea penală*, Editura Universul Juridic, București, 2015.
26. Teyssie, Bernard, *Droit civil. Les personnes*, ed. a 18-a, Editura Lexis Nexis, 2015, Paris.
27. Ungureanu Ovidiu, Munteanu Cornelia, *Drept civil. Persoanele în reglementarea noului Cod civil*, Editura Hamangiu, București, 2013.
28. Ungureanu, Carmen Tamara, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, ed.a 3-a, Editura Hamangiu, București, 2016.
29. Vintilă, Gheorghe, *Daunele morale. Studiu de doctrină și jurisprudență*, ediția a 2-a, Editura Hamangiu, 2006.
30. Vlădoiu, Nasty Marian, *Protecția constituțională a vieții, integrității fizice și a integrității psihice: studiu de doctrină și jurisprudență*, Editura Hamangiu, București, 2006.

II. Reviste, articole de specialitate

1. Camelia Mihăilă, *L'objet indéterminé des droits de la personnalité. Une rétrospective du point de vue du droit privé compare*, les Cahiers du Cedimes, vol.15 n°3 – 2020.
2. Eduardo Calvo Rojas, *Proteccion de los datos de caracter personal*, în Jueces para la democracia, n° 48, 2003.
3. Frédérick Sudre, *La vie privée, socle européen des droits de la personnalité*, în Actes du Xe Colloque de l'Association „Famille et Droit”, Louvain-la-Neuve, 30 novembre 2007, Editura Bruylant Bruxelles, 2009.
4. Gisela María Pérez Fuentes, *Evolución doctrinal, legislativa y jurisprudencial de los derechos de la personalidad y el daño moral en España*, în Revista de Derecho Privado, nueva época, anul III, nr.8, mai – august 2004.

5. Gisela María PÉREZ FUENTES, *Dialéctica entre la libertad de expresión y los derechos de la personalidad en la experiencia española*, Revista Mexicana de Derecho Constitucional, Núm. 33, julio-diciembre 2015.
6. Maftci, Roxana, *Dreptul persoanei la reputație în contextul reglementărilor legale naționale și internaționale și a jurisprudenței în materie*, în Revista Universul Juridic nr.3, martie 2019, accesată la www.proquest.com.
7. María José Guerra-Palmero, *Contra la llamada gestación subrogada. Derechos humanos y justicia global versus bioética neoliberal*, Sección de Filosofía, Facultad de Humanidades, Universidad de La Laguna, Campus de Guájara, La Laguna (Tenerife), España, 2017.
8. María de Aránzazu Novales Alquézar, *El concepto de persona en el derecho civil ante una antropología dual*, THÉMATA. REVISTA DE FILOSOFÍA. Núm. 39, 2007.
9. Marie-Catherine Chemtob-Concé, Anne Cailleux, *L'impact des nouvelles dispositions de la loi relative aux recherches impliquant la personne humaine*, Medecine&Droit 2013.
10. Pilar Gutiérrez Santiago, *La constitucionalización del derecho civil*, Estudios de Derecho; Medellín Vol. 68, Iss. 151, (Jun 2011).
11. Pilar Gutierrez Santiago, *La llamada „personalidad preterita”: datos personales de las personas fallecidas y proteccion post mortem de los derechos al honor, intimidad y propia imagen*, Actualidad jurídica Iberoamericana, num.5, agosto 2016.
12. Raul Canosa Usera, *La protección de la integridad personal*, Revista de Derecho Político; Madrid Iss. 100, (Sep-Dec 2017).
13. Ungureanu Ovidiu, Munteanu Cornelia, *Protecția drepturilor nepatrimoniale cu privire specială asupra drepturilor personalității în concepția Noului Cod civil*, în Revista română de drept privat vol. 2012, nr.1, 2012.

III. Reviste disponibile online

1. Deleury, Edith, *Un perspective nouvelle: le sujet reconnu comme objet du droit*, Les Cahiers de droit, volume 13, num.4, 1972, doi: <https://doi.org/10.7202/1005053ar> .
2. Ionescu, Cristian, *Dreptul la viață. O perspectivă constituțională*, în Revista Dreptul, București nr.9, (2016): 80-96, accesată la www.proquest.com, ultima dată la 11.06.2019.
3. Jugustru, Călina, *Reforma Europeană în materia datelor cu caracter personal. Regulamentul (UE) 2016/679 (I)*, în Dreptul ; Bucharest Iss. 6, (2017): 9-41, accesată ultima dată la 20.05.2019 la www.proquest.com.
4. Jugustru, Călina, *Reproducerea medical asistată în dreptul internațional privat – ipoteza maternității de substituție*, în Revista Dreptul, Bucharest Iss.10, (2016): 95-127, accesată la www.proquest.com, ultima dată la 20.05.2019.

5. Pavel, Perju, *Respectul datorat persoanei și după decesul ei, în reglementările existente în ordinea juridică a unor state europene și nord-americane, precum și în noul Cod civil*, în *Dreptul* ; Bucharest Iss. 1, (2016): 16-35, accesată ultima dată la 11.06.2019 la www.proquest.com .
6. Pop, Lucian, “Human Dignity – *Constitutional Principle of Fundamental Human Rights*”, în Central and Eastern European Online Library, 2011.
7. Simon Chesterman, *Artificial Intelligence and the limits of legal personality*, în ICLQ vol 69, October 2020 pp 819–844, online la <https://www.cambridge.org/core/journals/international-and-comparative-law-quarterly/article/artificial-intelligence-and-the-limits-of-legal-personality/1859C6E12F75046309C60C150AB31A29>.

IV. Legislație națională

În sistemul românesc

1. Constituția României;
2. Codul penal românesc;
3. Codul civil românesc;
4. Legea 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății;
5. Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 765 din 22 octombrie 2014;
6. Legea nr. 82/2012 privind reținerea datelor generate sau prelucrate de furnizorii de rețele publice de comunicații electronice și de furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului;
7. Legea nr. 506/2004 privind prelucrarea datelor cu caracter personal și protecția vieții private în sectorul comunicațiilor electronice;
8. Legea nr.104/2003 privind manipularea cadavrelor umane și prelevarea organelor și tesuturilor de la cadavre în vederea transplantului.

În sistemul francez:

1. Code civil francais, ed. a 114-a, Editura Dalloz, Paris, 2015.
2. Codul penal ;
3. Codul de sănătate publică ;
4. Legea 94-654 29 iulie 1994 privind donația și utilizarea elementelor și produselor corpului uman, asistenței medicale la procrearea și diagnosticul prenatal ;
5. Legea 2013-715 din 6 august 2013 privind bioetica autorizând în anumite condiții cercetările efectuate asupra embrionului și celulelor stem embrionare ;
6. Legea 76-1181 din 22 decembrie 1976 privind prelevarea de organe (legea Caillavet) ;
7. Legea 2012-300 din 5 martie 2012 privind cercetările implicând persoana umană (legea Jarde);

În sistemul spaniol:

1. Codul civil ;
2. Codul Penal ;
3. Constituția spaniolă ;
4. Legea 14/2016 din 16 mai privind tehnicile de reproducere human asistată ;
5. RD.2.070/1999 din 30 decembrie care reglementează obținerea și utilizarea clinică de organe umane și coordonarea teritorială în materie de donare și transplant de organe și țesuturi ;
6. RD din 9 octombrie 1985 privind donarea și băncile de sânge ;
7. RD din 22 octombrie 1993 privind cerințele tehnice și condițiile minime privind donarea de sânge și băncile de sânge ;
8. RD. din 1 martie 1996 se reglementează activitățile privind utilizarea țesuturilor umane;
9. LO 1/1982 din 5 mai privind protecția în domeniul dreptului civil a dreptului la onoare, intimitate personală și familială și la propria imagine.

V. Legislație europeană și internațională

1. Convenția europeană a drepturilor omului;
2. Convenția pentru protecția drepturilor omului și al demnității ființei umane față de aplicațiile biologiei și medicinei: Convenția privind drepturile omului și biomedicina, Oviedo, 4.IV.1997;
3. Regulamentul (UE) 2016/679 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor);
4. Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene.

VI. Trimiteri

1. Caballero Gea, José Alfredo, *Derecho al honor, a la intimidad personal y familiar y a la propia imagen. Derecho de rectificacion, calumnia e injuria, Madrid, Dykinson, 2007 apud libertad expresion y DP en Espana, Mexic.*